

**KODI I DREJTËSISË PENALE
PËR TË MITURIT**

Botim i Qendrës së Botimeve Zyrtare

Tiranë, 2018

PËRMBAJTJA

KODI I DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR 5

Ligj nr. 37/2017, datë 30.3.2017

ISBN

Shtypur në Shtypshkronjën e Qendrës së Botimeve Zyrtare

Adresa:
Rruga “Nikolla Jorgo”
Tel:042427005, 04 2427006
www.qbz.gov.al

LIGJ
Nr. 37/2017

KODI I DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR

Në mbështetje të neneve 81, pika 2, dhe 83, pika 1, të Kushtetutës, me propozimin e një deputeti,

KUVENDI
I REPUBLIKËS SË SHQIPËRISË

VENDOSI:

KREU I
DISPOZITA TË PËRGJITHSHME

Neni 1

Objekti

1. Kodi i Drejtësisë Penale për të Mitur (në vijim Kodi) përmban rregullime të posaçme lidhur me përgjegjësinë penale të të miturve, rregulla procedurale lidhur me hetimin, ndjekjen penale, procesin gjyqësor, ekzekutimin e vendimit të dënimit penal, rehabilitimin ose të çdo mase tjetër që përfshin një të mitur në konflikt me ligjin, si dhe një të mitur viktimë dhe/ose dëshmitar të veprës penale.

2. Ky Kod përmban rregullime edhe për të rinjtë nga grupmosha 18 deri në 21 vjeç, sipas parashikimeve në nene të veçanta të tij.

Neni 2

Qëllimi

Qëllimi i këtij Kodi është:

1. Të garantojë një kuadër ligjor mbi drejtësinë penale për të mitur që është në përputhje me Kushtetutën, Konventën e Organizatës së Kombeve të Bashkuara (OKB) për të Drejtat e Fëmijëve dhe

standardet e normat e tjera ndërkombëtare që kanë për qëllim mbrojtjen e të miturit dhe mbrojtjen efektive të interesit më të lartë të të miturit.

2. Të promovojë riintegrimin e të miturit në konflikt me ligjin penal dhe që i mituri të luajë në shoqëri një rol sa më të dobishëm.

3. Të garantojë rishoqërimin dhe rehabilitimin e të miturit që ka kryer veprën penale.

4. Të mbrojë të drejtat e të miturit në rastet kur është dëshmitar dhe/ose viktimë e veprës penale.

5. Të parandalojë riviktimizimin dhe viktimizimin e dytë të të miturit, i cili më parë ka qenë viktimë e një vepre penale.

6. Të parandalojë përsëritjen e veprave penale prej të miturit.

7. Të mbrojë parimet e rendit publik në procesin e administrimit të drejtësisë penale për të mitur.

8. Të rrisë përgjegjshmërinë dhe profesionale-lizmin e organeve kompetente në administrimin e çështjeve të drejtësisë penale për të mitur.

9. Të garantojë masa edukative dhe parandaluese për të miturit që kryejnë vepra penale dhe të sigurojë ngritjen e mekanizmave mbikëqyrës për zbatimin e tyre.

Neni 3 Përkufizime

Në këtë Kod termat e mëposhtëm kanë këto kuptime:

1. “Alternativë e dënimit me burgim” është masa që mund të vendoset ndaj të miturit nga organi kompetent i sistemit të drejtësisë penale në të gjitha fazat e tij, të cilat nuk konsistojnë në kufizimin/ heqjen e lirisë.

2. “Drejtësi penale për të mitur” janë procedura që lidhen me veprat penale, duke përfshirë hetimin, ndjekjen penale, procesin gjyqësor, ekzekutimin e dënimit, çdo masë tjetër që përfshin një të mitur në konflikt me ligjin, viktimë ose dëshmitar të një vepre penale.

3. “I mitur” është çdo person nën moshën 18 vjeç.

4. “I mitur në konflikt me ligjin” është çdo person që ka mbushur moshën e përgjegjësisë penale deri nën moshën 18 vjeç, ndaj të cilit

ekziston një dyshim i arsyeshëm se ka kryer një veprën penale, është marrë si i pandehur dhe/ose është dënuar me vendim gjyqësor të formës së prerë për kryerjen e një vepre penale.

5. “I mitur viktimë” është çdo person nën moshën 18 vjeç, të cilit i është shkaktuar dëm moral, fizik ose material, si pasojë e një vepre penale.

6. “I mitur dëshmitar” është çdo person nën 18 vjeç, i cili mund të ketë informacion lidhur me veprën penale.

7. “I ri” është çdo person nga moshën 18 deri në 21 vjeç që akuzohet për kryerjen e një vepre penale, kur ka qenë i mitur.

8. “I afërm” është personi që ka lidhje të afërt familjare, gjinie ose krushqie me të miturin.

9. “Interes më i lartë i fëmijës” nënkupton të drejtën e fëmijës për të pasur një zhvillim të shëndetshëm fizik, mendor, moral, shpirtëror, social, si dhe për të gëzuar një jetë familjare e sociale të përshtatshme për fëmijën.

10. “Informacion” nënkupton çdo të dhënë që është e përshtatshme dhe e kuptueshme për moshën dhe arsyetimin e të miturit dhe që jepet për t'i mundësuar atij të ushtrojë plotësisht të drejtat, përveçse kur dhënia e këtij informacioni është në kundërshtim me interesin më të lartë të të miturit.

11. “Moshë minimale e përgjegjësisë penale” është moshën 14 vjeç në rastet e kryerjes së një krimi dhe moshën 16 vjeç në rastin e kryerjes së një kundërvajtjeje penale të parashikuar nga Kodi Penal.

12. “Masë e drejtësisë restauruese” është çdo masë, e cila lejon një të mitur në konflikt me ligjin të kuptojë përgjegjësinë dhe të korrigjojë pasojat e një vepre penale, të kompensojë dëmet dhe/ose të pajtohet me viktimën/palën e dëmtuar dhe persona të tjerë të prekur nga vepra penale, ku i mituri që ka kryer veprën penale dhe pala e dëmtuar marrin pjesë së bashku në mënyrë aktive për të zgjidhur pasojat e një vepre penale, zakonisht me ndihmën e një pale të tretë të pavarur.

13. “Ndërmjetësim” është procesi i zgjidhjes jashtëgjyqësor dhe përmes dialogut mes një të mituri që ka kryer veprën penale dhe viktimës, i cili realizohet nga ndërmjetësi dhe synon të zgjidhë

mosmarrëveshjen mes tyre dhe pasojat që vijnë nga vepra penale, si dhe të përmirësojë marrëdhëniet midis tyre, pavarësisht nëse zbatohet ose jo si masë shmangieje.

14. “Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës” është struktura për mbrojtjen e të miturit në nivel vendor, sipas ligjit në fuqi për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës.

15. “Organ kompetent/pjesëmarrës në adminis-trimin e drejtësisë penale për të mitur” është, sipas rastit, gjyqtari, prokurori, punonjësi i policisë gjyqësore, punonjësi i policisë së shtetit, avokati, psikologu, punonjësi social, ndërmjetësi, punonjësi i Njesisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës dhe të shërbimit të provës, punonjësi i institucionit të rehabilitimit të të miturve dhe paraburgimit e burgjeve, si dhe çdo strukture/zyrtar tjetër që përfshihet në këtë proces, të cilët ushtrojnë përgjegjësitë dhe kompetencat e parashikuara në këtë Kod dhe që janë të trajnuar dhe specializuar në çështjet penale me të mitur dhe të rinj.

16. “Përfaqësues ligjor” është prindi, i afërmi ose kujdestari i të miturit, i cili merr pjesë në procedurën e drejtësisë penale për të mitur për të mbrojtur interesat e të miturit.

17. “Përfaqësues procedural” është personi në kuptimin e përcaktuar në ligjin në fuqi për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës që do të kryejë përfaqësimin procedural të të miturit, sipas parashikimeve të këtij Kodi.

18. “Person i besuar” është personi madhor i kërkuar nga i mituri dhe i pranuar nga organi kompetent, i cili shoqëron të miturin në fazat e procedimit penal.

19. “Qendër/institucion për rehabilitimin e të miturit” është një strukturë ose program ku vendoset i mituri i dënuar ose jo, e cila është e pajisur me infrastrukturën dhe personelin e duhur për të përmbushur nevojat e veçanta të të miturit dhe të ekzekutimit të vendimit gjyqësor.

20. “Riviktimizim” është shkaktimi i dëmit të miturit viktimë e veprës penale, si pasojë e një veprë penale të re që ka lidhje me të parën.

21. “Rishoqërizimi/rehabilitimi” është inkura-jimi dhe zhvillimi, në kuptim të përgjegjësisë së të miturit, e ndjenjës së respektimit të të

drejtave të të tjerëve, për të nxitur dhe mundësuar zhvillimin e shëndoshë fizik, mendor, shpirtëror, moral dhe shoqëror të të miturit dhe për ta përgatitur atë që të rikthehet në shoqëri.

22. “Stimul” janë disa përfitime shtesë, përveç atyre që i mituri gëzon rregullisht, të cilat jepen për shkak të sjelljes së mirë dhe të respektimit të programit të rehabilitimit dhe riintegritimit.

23. “Shmangie” është masa alternative për mosfillimin, pezullimin ose pushimin e ndjekjes penale ndaj të miturit në konflikt me ligjin, sipas parashikimeve të këtij Kodi;

24. “Viktimizimi i dytë/i përsëritur” është gjendja kur një të mituri viktimë e veprës penale mund t'i shkaktohet dëm, si rezultat i pjesëmarrjes në procesin e drejtësisë penale.

Neni 4

Fusha e zbatimit

1. Ky Kod zbatohet vetëm për procedurën e administrimit të drejtësisë për të miturit në konflikt me ligjin, si dhe për të miturit viktimë dhe/ose dëshmitarë të veprave penale.

2. Në rastet e parashikuara në nenin 27, pika 5, të këtij Kodi, ky Kod zbatohet edhe për një person të moshës nga 18 deri në 21 vjeç, nëse ky është i pandehur për një vepër penale të kryer kur ka qenë i mitur.

3. Rregullimet e parashikuara në këtë Kod nuk përfshijnë të miturit që kryejnë vepra penale nën moshën e përgjegjësisë penale, ndaj të cilëve nuk fillon procedimi penal ose, nëse ka filluar, pushohet menjëherë. Në këtë rast vihen në lëvizje strukturat e mbrojtjes së fëmijëve dhe zbatohen të gjitha masat e parashikuara nga ligji për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve, me qëllim që atyre t'u sigurohen të njëjtat garanci procedurale, ndihmë dhe shërbime si për të miturit në konflikt me ligjin/viktimë ose dëshmitar, për sa i përket procesit të marrjes në pyetje dhe kontaktit me organet e policisë dhe prokurorisë.

Neni 5
Raporti me ligjet e tjera

Dispozitat e Kodit Penal, të Kodit të Procedurës Penale dhe të ligjeve të tjera, zbatohen në procesin e drejtësisë penale për të mitur vetëm për çështje që nuk janë të rregulluara nga ky Kod ose nëse përmbajnë rregullime më të favorshme për të miturit.

Neni 6
Legjislacioni i zbatueshëm

1. Ky Kod bazohet në parimet e sanksionuara në Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë, në Konventën e OKB-së për të Drejtat e Fëmijës, në aktet e tjera ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe në parimet e njohura në nivel ndërkombëtar lidhur me drejtësinë penale për të miturit.

2. Dispozitat e këtij Kodi nuk mund të interpretohen ose zbatohen në mënyrë që të kufizojnë garancitë dhe Rregullat Standard Mini-mum lidhur me drejtësinë penale për të mitur, si dhe të drejtat e shprehura në aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, *Acquis* të Bashkimit Europian dhe Konventën e OKB-së për të Drejtat e Fëmijës.

Neni 7
Mosha e të miturit

1. Për qëllime të përgjegjësisë penale për krimet, konsiderohet i mitur, personi i cili ka mbushur moshën 14 vjeç, por jo 18 vjeç në kohën e kryerjes së krimet.

2. Për qëllime të përgjegjësisë për kundërvajtjet penale, konsiderohet i mitur, personi i cili ka mbushur moshën 16 vjeç, por jo 18 vjeç në kohën e kryerjes së kundërvajtjes penale.

3. Në rastin kur mosha e personit është e pamundur të përcaktohet saktë, por ka arsye të besohet se është i mitur, ai konsiderohet i tillë, në kuptim të këtij Kodi, derisa të përcaktohet mosha e tij.

4. Parashikimet e pikës 2, të këtij neni, zbatohen edhe për rastet e të miturve viktimë ose/dhe dëshmitarë të veprës penale.

KREU II
PARIME TË DREJTËSISË PENALE PËR TË MITUR

Neni 8
Shtrirja e parimeve të drejtësisë penale për të mitur

1. Parimet e këtij Kodi kanë efekt në të gjithë përmbajtjen e tij dhe zbatohen nga çdo person dhe organ kompetent në të gjitha veprimet dhe vendimet e tyre lidhur me të miturin në konflikt me ligjin, të miturin viktimë ose/dhe dëshmitar i veprës penale.

2. Parimet e këtij Kodi zbatohen edhe në veprimet administrative të policisë dhe të organeve të tjera që kryejnë veprimtari administrative në kuadrin e drejtësisë penale për të mitur.

Neni 9
Prezumimi i pafajësisë

1. Çdo i mitur në konflikt me ligjin prezumohet i pafajshëm, derisa nuk vërtetohet fajësia e tij me vendim gjyqësor të formës së prerë.

2. Çdo dyshim për akuzën ndaj të miturit çmohet në favor të tij.

Neni 10
Parimi i interesit më të lartë të fëmijës

1. Organet kompetente në çdo vendim dhe veprimtari të ndërmarra në zbatim të këtij Kodi, duhet të vlerësojnë me përparësi interesin më të lartë të të miturit.

2. Në zbatimin e këtij parimi mbahen parasysh:

a) nevojat e fëmijës për zhvillim fizik e psikologjik, edukim e shëndet, siguri dhe qëndrueshmëri, si dhe rritjen/përkatësinë në një familje;

b) mendimi i fëmijës, në varësi të moshës dhe aftësisë së tij për të kuptuar;

c) historia e fëmijës, duke mbajtur parasysh situatat e veçanta të abuzimit, neglizhimit, shfrytëzimit ose forma të tjera të dhunës ndaj fëmijës, si dhe rrezikun e mundshëm që situata të ngjashme të ndodhin në të ardhmen;

ç) aftësia e prindërve ose personave që kujdesen për mirërritjen e fëmijës për t'iu përgjigjur nevojave të fëmijës;

d) vazhdimësia e marrëdhënieve personale ndërmjet fëmijës dhe personave, me të cilët ai ka lidhje gjinore, shoqërore dhe/ose shpirtërore.

3. Vendimet dhe aktet e organeve kompetente duhet të përmbajnë një argumentim të posaçëm lidhur me mënyrën se si është analizuar dhe si do të sigurohet respektimi i interesit më të lartë të të miturit.

Neni 11

Parimi i mbrojtjes nga diskriminimi

1. Të drejtat që burojnë nga ky Kod i garantohen pa asnjë lloj diskriminimi çdo të mituri në konflikt me ligjin, viktimë ose dëshmitar, pavarësisht nga gjinia, raca, ngjyra, etnia, gjuha, identiteti gjinor, orientimi seksual, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendja ekonomike, arsimore ose shoqërore, shtatzania, përkatësia prindërore, përgjegjësia prindërore, gjendja familjare ose martesore, gjendja civile, vendbanimi, gjendja shëndetësore, predispozicionet gjenetike, aftësia e kufizuar, përkatësia në një grup të veçantë dhe çdo gjendje tjetër e të miturit, prindërve ose përfaqësuesve ligjorë të të miturit.

2. Të drejtat për të miturin, të parashikuara në këtë Kod, mbrohen nga të gjitha format e diskriminimit për një nga shkaqet e parashikuara në pikën 1 të këtij neni.

Neni 12

E drejta për zhvillim harmonik të të miturit

1. Në çdo vendim dhe procedurë lidhur me drejtësinë penale për të mitur mbahet në konsideratë e drejta e të miturit për zhvillimin fizik, mendor, shpirtëror, moral dhe shoqëror.

2. Vendimet dhe aktet e organeve kompetente duhet të përmbajnë një arsyetim të posaçëm lidhur me mënyrën se si është vlerësuar e drejta e të miturit për këtë zhvillim dhe si do të realizohet zbatimi i pikës 1 të këtij neni.

Neni 13

Parimi i proporcionalitetit

Çdo masë e marrë ndaj të miturit në konflikt me ligjin duhet të jetë në raport me rrethanat e kryerjes së veprës penale, personalitetin e të miturit, në përputhje me nevojat që lidhen me moshën, edukimin, arsimimin kushtet personale, familjare, sociale dhe mjedisore, nevojat zhvillimore, si dhe nevoja të tjera të të miturit përfshirë, nëse është rasti, edhe nevojat e veçanta.

Neni 14

Përparësia e masave alternative të shmangies

1. Për arritjen e qëllimeve të këtij Kodi dhe të ligjeve të tjera që kanë lidhje me drejtësinë për të mitur, në procedurën e drejtësisë penale për të mitur përparësi u jepet masave alternative të shmangies nga procedimi penal.

2. Masat alternative që synojnë shmangien e të miturit nga procedimi penal ose zbatimi i masave të drejtësisë restauruese vlerësohen si mundësia e parë. Kur bëhet ky vlerësim, nga çdo organ kompetent, në aktet respektive pasqyrohet mbajtja në vëmendje që masa alternative e shmangies i shërben më mirë qëllimeve të rishoqërizimit, rehabilitimit të të miturit dhe parandalimit të shkeljeve të ligjit përkundëjt vendosjes së tij nën përgjegjësinë penale dhe zbatimit të dënimit penal.

3. Sa herë është e përshtatshme, e mundshme dhe e nevojshme, shmangët vënia në lëvizje e procedurës penale për të miturit në konflikt me ligjin, me kusht që të respektohen plotësisht të drejtat e të miturit dhe mbrojtja e tij.

4. Çdo masë që përdoret ndaj të miturit si alternativë për shmangien nga procedimi penal, duhet t'i shërbejë qëllimit të mbrojtjes së të drejtave dhe garancive ligjore të të miturit.

Neni 15

Kufizimi ose heqja e lirisë si masë e fundit

1. Arrestimi, ndalimi ose burgimi i një të mituri nuk zbatohet nëse qëllimi mund të realizohet përmes një mase më të butë.

2. Arrestimi, ndalimi ose burgimi i një të mituri zbatohet në përputhje me parashikimet e këtij Kodi, si dhe në përputhje me legjislacionin procedural penal, për aq sa nuk parashikohet ndryshe në këtë Kod.

3. Masat e parashikuara në pikën 2, të këtij neni, përdoren vetëm si një masë e fundit, për një kohë sa më të shkurtër, si dhe janë objekt i rishikimit të rregullt periodik nga gjykata.

Neni 16

Pjesëmarrja e të miturit në proces

1. E drejta e pjesëmarrjes në proces përfshin të drejtën e të miturit për t'u dëgjuar dhe për të shprehur pikëpamjet e tij, të cilat mbahen parasysh në përputhje me moshën dhe nivelin e zhvillimit të të miturit. Në rastet kur i mituri kërkon të dëgjohet, kërkesa e tij pranohet, përveçse për arsye të rëndësishme, të cilat arsyetohen në vendimin përkatës. Nëse i mituri nuk mund ta ushtrojë këtë të drejtë, mund ta realizojë atë nëpërmjet prindit si përfaqësues ligjor.

2. I mituri, drejtpërdrejt dhe/ose nëpërmjet përfaqësuesit ligjor, ka të drejtë të marrë pjesë në çdo proces vendimmarrjeje lidhur me të.

3. I mituri nuk mund të detyrohet të marrë pjesë personalisht në proces. Mospjesëmarrja nuk mund të rëndojë pozitën e tij ose/dhe të përdoret në disfavor të tij.

4. Prokurori dhe gjykata krijojnë të gjitha kushtet dhe marrin çdo masë për të nxitur të miturin për të marrë pjesë në procedimin penal ndaj tij, nëse kjo është në interesin më të lartë të të miturit.

5. Çdo veprim i ndërmarrë nga organet kompetente gjatë procesit ku i mituri është pjesëmarrës, kryhet në mënyrë të përshtatur me moshën dhe/ose aftësitë e të miturit për të kuptuar.

6. Përshtatja dhe mbështetja e nevojshme sigurohet përmes mënyrave të parashikuara në aktet ndërkombëtare të ratifikuara lidhur me personat me aftësi të kufizuara, si dhe në ligjin në fuqi për përfshirjen dhe aksesueshmërinë e personave me aftësi të kufizuara.

7. Në rast se pretendimet e të miturit dhe të përfaqësuesit ligjor/procedural të tij janë kontradiktore, organi kompetent vlerëson pretendimin që i shërben interesit më të lartë të të miturit.

Neni 17

Shqyrtimi pa vonesë dhe me përparësi

1. Të gjitha vendimet dhe veprimet e ndërmarra në bazë të këtij Kodi, që nga fillimi i procesit penal deri në ekzekutimin e vendimit gjyqësor, kryen në mënyrë të shpejtë, me përparësi, pa vonesa të pajustificuara mbi bazën e interesit më të lartë të të miturit dhe duke respektuar të drejtat e tij.

2. Çdo organ kompetent shqyrton në mënyrë të shpejtë, brenda afateve të caktuara në këtë Kod, dhe me përparësi çështjet e të miturve në konflikt me ligjin, si dhe të çështjeve me të mitur viktimë dhe dëshmitar, duke garantuar që procesi penal, në çdo fazë të tij, të mos përkeqësojë traumën e përjetuar nga i mituri dhe që sistemi i drejtësisë penale për të miturit të sigurojë, sipas rastit, gjithë ndihmën e duhur ndaj të miturit.

Neni 18

Pjesëmarrja e detyrueshme e psikologut

1. Në çdo fazë të procedimit penal me të miturit në konflikt me ligjin, si dhe gjatë pyetjes së të miturit viktimë ose dëshmitar,

pavarësisht nga mosha mbi ose nën 14 vjeç, prania e psikologut është e detyrueshme.

2. Psikologu garanton, sipas rastit, mbështetjen psikologjike të të miturit dhe vlerëson thëniet e tij, në përputhje me zhvillimin mendor.

3. Prania e psikologut synon që të miturit në konflikt me ligjin, të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar t'i sigurohet pyetja në mënyrën e duhur dhe t'i lehtësohet dhënia e dëshmisë nga ana e tij, duke bërë kujdes për të eliminuar frikësimin ose ndrojtjen e të miturit nga procesi.

4. Organet kompetente, sipas rastit dhe nëse kjo është e mundur, kujdesen që të sigurojnë praninë e të njëjtit psikolog gjatë gjithë procesit të drejtësisë penale për mitur dhe vetëm nëse kjo është në interesin më të lartë të të miturit.

5. Psikologu, i cili kryen rolin e mbështetësit emocional të fëmijës gjatë procesit të hetimit dhe gjykimit, nuk mund të caktohet nga gjykata për të marrë rolin e ekspertit, duke përgatitur vlerësim psikologjik për të njëjtin të mitur.

KREU III

TË DREJTAT DHE GARANCITË PROCEDURALE TË TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN

Neni 19

Të drejtat e të miturit në konflikt me ligjin

1. I mituri në konflikt me ligjin gëzon të drejtat e parashikuara në Kodin e Procedurës Penale si dhe të drejtat e posaçme të parashikuara në këtë Kod.

2. I mituri ka të drejtë për mbrojtje dhe procedura të veçanta në të gjitha fazat e procesit të drejtësisë penale për të mitur.

3. Në çdo fazë të procedimit penal, i mituri gëzon të drejtat e mëposhtme:

a) të drejtën për ndihmë ligjore dhe psikologjike ose çdo ndihmë tjetër të duhur për përgatitjen dhe paraqitjen e mbrojtjes së tij;

b) të drejtën të informohet menjëherë në formën që i përgjigjet zhvillimit individual të tij;

c) të drejtën për një përkthyes falas/ interpretues, në qoftë se nuk e kupton, nuk e flet gjuhën që përdoret ose përdor gjuhën e shenjave;

ç) të drejtën që të ketë prindin të pranishëm dhe/ose të drejtën të shoqërohet nga një person i besuar;

d) të drejtën të mos detyrohet të dëshmojë ose të pranojë fajësinë;

dh) të drejtën që, në kushte të barabarta, të pyesë dëshmitarët e akuzës dhe të sigurojë paraqitjen dhe marrjen në pyetje të dëshmitarëve të mbrojtjes së tij;

e) të drejtën për ndihmë nga shërbimi konsullor;

ë) të drejtën për ankim, në çdo fazë të procedimit penal apo gjatë ekzekutimit të vendimit penal;

3. Në rastin e parashikuar nga pika 3, shkronja “ç”, të këtij neni, lidhur me personin e besuar, gjykata ka të drejtë të mos pranojë një person si të besuar në rast se prania e tij ndikon negativisht në rehabilitimin dhe riintegrimin e të miturit. Në këtë rast gjykata duhet të shprehet me vendim të arsyetuar për shkaqet e mospranimit.

Neni 20

Ndihma ligjore dhe psikologjike e të miturit

1. Në çdo fazë të drejtësisë penale për të mitur çdo i mitur në konflikt me ligjin ose viktimë ka të drejtë për ndihmë ligjore dhe psikologjike, pa pagesë, të garantuar nga shteti, sipas legjislacionit përkatës.

2. Dëshmitarit të mitur i garantohet ndihma psikologjike falas kur për këtë të fundit është e nevojshme.

Neni 21

Mbrojtja e jetës private të të miturit

1. E drejta e të miturit për jetë private respektohet plotësisht në çdo fazë të drejtësisë penale për të mitur duke bërë kujdes që të shmanget dëmtimi i tij.

2. Nuk publikohet asnjë informacion që mund të çojë në identifikimin e të miturit në konflikt me ligjin, të të miturit viktimë ose dëshmitar i një vepre penale.

3. Të dhënat mbi dënimet e mëparshme të të miturit nuk bëhen publike.

4. Ndalohet identifikimi ose publikimi në çfarëdolloj forme i të dhënave personale të të miturit, me përjashtim të rasteve të parashikuara në legjislacionin për mbrojtjen e të dhënave personale.

5. Me përjashtim të rasteve të parashikuara nga legjislacioni për mbrojtjen e të dhënave personale, të dhënat personale për një veprë penale të kryer nën moshën 18 vjeç mund të identifikohen ose të publikohen vetëm me pëlqimin e tij.

6. Përpunimi i të dhënave të të miturve realizohet në përputhje me legjislacionin për mbrojtjen e të dhënave personale.

7. Shkelja e pikës 4, të këtij neni, përbën veprë penale, sipas parashikimeve të Kodit Penal.

Neni 22

Vlerësimi individual i të miturit

1. Në çdo fazë të drejtësisë penale për të mitur, organi që administron procesin e trajton të miturin me kujdes dhe vëmendje të veçantë.

2. Në çdo vendimmarrje në lidhje me të miturin, merren në konsideratë rrethanat individuale të tilla si: moshë, niveli i zhvillimit, kushtet e jetesës, mënyra e rritjes dhe e zhvillimit, edukimi dhe arsimimi, gjendja shëndetësore, gjendja familjare dhe rrethanat e tjera, të cilat lejojnë vlerësimin individual.

3. Gjykata/prokurori, përpara marrjes së ndonjë vendimi mbi të miturin, thërret, sipas rastit, një ekspert ose grup ekspertësh të disiplinave të ndryshme për vlerësimin e rrethanave individuale, shëndetësore, familjare, sociale dhe mjedisore të të miturit në mënyrë që të kuptojë personalitetin, përgjegjshmërinë dhe shkallën e përgjegjësisë së tij.

4. Në qoftë se gjykata/prokurori, pas përfundimit të vlerësimit individual konstaton se i mituri vuan nga çrregullime të shëndetit mendor, që e bën atë të papërgjegjshëm, i mituri përjashtohet nga përgjegjësia penale dhe, nëse është e nevojshme, vendoset në një

institucion mjekësor të pavarur dhe të specializuar, sipas parashikimeve të Kodit të Procedurës Penale.

Neni 23

Shërbimet pa pagesë për të miturit në sistemin e drejtësisë penale

1. Të miturit në konflikt me ligjin ose viktimë përfitojnë pa pagesë shërbimet që ofrohen sipas këtij Kodi dhe legjislacionit në fuqi.

2. Pagesat e këtyre shërbimeve mbulohen nga buxheti i institucioneve dhe ekzekutohen nga institucionet përkatëse, pranë të cilave realizohet shërbimi në përputhje me legjislacionin në fuqi.

3. Procedura e ofrimit të shërbimeve për të miturit në sistemin e drejtësisë penale rregullohet sipas parashikimeve të këtij Kodi dhe legjislacionit në fuqi, për aq sa nuk parashikohet ndryshe në këtë Kod.

Neni 24

Të drejtat e të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar i veprës penale

I mituri viktimë dhe/ose dëshmitar i veprës penale gëzon, për aq sa është e mundur, të njëjtat të drejta të parashikuara për të miturin në konflikt me ligjin, parashikuar sipas këtij kreu, si dhe të drejtat e parashikuara në kreun V të këtij Kodi.

KREU IV
TRAJNIMI DHE SPECIALIZIMI I ORGANEVE
KOMPETENTE NË PROCESIN E DREJTËSISË PENALE
PËR TË MITUR

Neni 25

**Specializimi i personave që administrojnë dhe asistojnë
procesin e drejtësisë penale për të mitur**

1. Organet kompetente marrin të gjitha masat e duhura për të siguruar që personat, të cilët punojnë me të miturit, të kenë njohuritë e nevojshme, ndërgjegjësimin profesional më të lartë për mbrojtjen e të drejtave të të miturive në konflikt me ligjin, viktimë ose dëshmitarë, si dhe marrin të gjitha masat e duhura për qëndrueshmërinë e tyre në këto pozicione pune.

2. Organet kompetente, sipas këtij Kodi, garantojnë dhe sigurojnë që çdo person, i cili ka qenë i dënuar me një vendim të formës së prerë për një veprë penale të kryer me dashje ndaj të miturit, ose vepra ndaj dhunës në familje, ndalohet të punojë dhe të ofrojë shërbim ndaj të miturit.

3. Organet kompetente dhe organizatat jofitimprurëse që ofrojnë shërbime për të miturit marrin të gjitha masat e duhura, me qëllim që të sigurojnë që personat që janë dënuar për vepra penale ndaj të miturve të mos kenë asnjë kontakt me të miturin.

4. Personat që administrojnë procesin e drejtësisë penale për të mitur duhet të jenë të specializuar dhe të trajnuar në fushën e mbrojtjes së të drejtave të fëmijëve. Bëhet përjashtim vetëm në rastet kur veprimet ose mosveprimet e të miturit rrezikojnë sigurinë publike dhe në rastet e parashikuara lidhur me gjendjen e flagrancës, sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Penale. Në këtë rast, personi jo i specializuar, pas marrjes së masave paraprake, njofton menjëherë personin/strukturat e specializuara për të vazhduar këtë proces.

5. Në procedurat me të mitur, organet kompetente sigurojnë që punonjës të specializuar mund të asistojnë të miturin në procesin e drejtësisë penale.

6. Shkelja e pikës 3, të këtij neni, përbën veprë penale, sipas Kodit Penal.

Neni 26

Fushat e trajnimit

1. Çdo person i caktuar nga organi kompetent në administrimin e drejtësisë penale për të mitur trajnohet dhe merr njohuri të posaçme kryesisht lidhur me:

a) metodologjinë e komunikimit me miturin në konflikt me ligjin dhe komunikimin me të miturin viktimë dhe/ose dëshmitar të veprës penale;

b) standardet dhe parimet që garantojnë të drejtat e të miturit;

c) parimet dhe detyrimet etike që lidhen me funksionet e tyre;

ç) shenjat dhe simptomat që tregojnë se është kryer një veprë penale ndaj të miturit;

d) aftësimin dhe teknikat lidhur me vlerësimin e situatave kritike, vlerësimin e riskut, referimin e rastit dhe garantimin e parimit të konfidencialitetit;

dh) aftësimin lidhur me teknikat e pyetjes së të miturve, psikologjinë e fëmijës dhe komunikimin me fëmijën në një gjuhë të përshtatshme për fëmijën;

e) dinamikën dhe natyrën e ushtrimit të dhunës ndaj të miturit, efektin dhe pasojat, përfshirë atë fizik, psikologjik dhe të nxitjes për kryerjen e veprave penale;

ë) teknikat dhe masat e veçanta për mbështetjen dhe mbrojtjen e të miturit viktimë dhe dëshmitar;

f) metodat e punës së detyrueshme për profesionistët që punojnë me të mitur; si dhe

g) fushat e tjera të ngjashme që lidhen me drejtësinë penale për të miturit.

2. Fushat e trajnimit specifikohen në varësi të detyrave të profesionistëve të organeve kompetente dhe pozitës së të miturit në drejtësinë penale për të mitur. Trajnimi i tyre është i detyrueshëm dhe vazhdues.

Neni 27

Kompetenca e gjykimit të çështjeve të drejtësisë për të miturit

1. I mituri në konflikt me ligjin gjykohet nga seksionet për të mitur, të krijuara në gjykatat e rretheve gjyqësore, sipas përcaktimeve në legjisllacionin në fuqi për organizimin e pushtetit gjyqësor në Republikën e Shqipërisë.

2. Seksionet janë kompetente edhe për gjykimin e të pandehurve të rritur që akuzohen për kryerjen e veprave penale ndaj të miturve si viktima.

3. Gjyqtari i caktuar për gjykimin e të miturit në këto seksione duhet të jetë i specializuar dhe trajnuar për drejtësinë penale për të mitur.

4. Kur një i mitur ka kryer vepër penale së bashku me një të rritur, ai gjykohet në seksionet për të mitur të gjykatave të rretheve gjyqësore, duke zbatuar dispozitat e këtij Kodi, me përjashtim të rasteve të parashikuara në nenin 80, pika 1, të Kodit të Procedurës Penale.

5. Personi mbi moshën 18 vjeç, por jo më shumë se 21 vjeç, i cili akuzohet se ka kryer një vepër penale kur ishte i mitur, gjykohet nga seksioni për të mitur.

6. Juridiksioni i seksionit për të mitur të gjykatave të rretheve gjyqësore mbaron kur i mituri arrin moshën 23 vjeç.

Neni 28

Shqyrtimi gjyqësor i rasteve me të mitur

1. Nëse viktima është i mitur dhe gjykimi në gjykatat e rretheve gjyqësore dhe të apelit bëhet me trup gjykues, të paktën një gjyqtar duhet të jetë i specializuar dhe i trajnuar në drejtësinë penale për të mitur.

2. Në gjykatat e rretheve gjyqësore, në të cilat, për shkak të numrit të gjyqtarëve nuk mund të ngrihet seksioni për të mitur, kur çështja gjykohet nga tri gjyqtarë, të paktën njëri prej tyre duhet të jetë gjyqtarë i specializuar dhe trajnuar në drejtësinë penale për të mitur.

Neni 29

Trajnimi dhe specializimi i prokurorëve dhe oficerëve të policisë gjyqësore

1. Ndjekja penale në çështjet e drejtësisë penale për të mitur bëhet nga prokurorë të trajnuar dhe specializuar në këtë fushë.

2. Punonjësit e policisë gjyqësore që trajtojnë çështjet e drejtësisë penale me të mitur trajnohen dhe specializohen në drejtësinë penale për të mitur.

Neni 30

Trajnimi dhe specializimi i punonjësve të Policisë së Shtetit

Veprimet e parashikuara nga ligji për Policinë e Shtetit lidhur me të miturit, kryen nga një punonjës i specializuar dhe i trajnuar në drejtësinë penale për të mitur.

Neni 31

Mbrojtësi

1. I mituri në konflikt me ligjin ose viktimë mbrohet nga avokatë të specializuar në drejtësinë për të mitur, me përjashtim të rasteve kur i mituri ose përfaqësuesi i tij ligjor përzgjedh një avokat tjetër.

2. Dhoma Kombëtare e Avokatisë vë në dispozicion të institucioneve të ndihmës juridike falas një listë të avokatëve të specializuar në drejtësinë për të mitur.

3. Institucioni që administron ndihmën juridike falas, në rastet e parashikuara me ligj, siguron menjëherë ndihmë ligjore me kërkesën e të miturit ose të çdo organi kompetent. Kur kërkesa bëhet nga i mituri, ajo mund të paraqitet në çdo lloj forme dhe përpara organit kompetent, sipas rregullave të parashikuara nga legjisllacioni në fuqi.

Neni 32

Personat e tjerë të specializuar në drejtësinë për të mitur

1. Në sistemin e drejtësisë për të mitur përfshihet punonjësi i Njësisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës, psikologu, përfaqësuesi procedural, ndërmjetësi, punonjësi i shërbimit të provës, punonjësi i qendrës së rehabilitimit për të mitur dhe paraburgimit, i specializuar në drejtësinë për të mitur.

2. Shkolla e Magjistraturës, Akademia e Sigurisë, Urdhri i Psikologut/Punonjësit Social, Dhoma Kombëtare e Avokatisë, Dhoma Kombëtare e Ndërmjetësve, Shërbimi i Provës dhe Agjencia Shtetërore për të Drejtat dhe Mbrojtjen e Fëmijës, si dhe institucione të tjera marrin masa dhe hartojnë programet e trajnimit.

3. Organet kompetente, të parashikuara në pikën 2, të këtij neni, hartojnë dhe përditësojnë regjistrin e të trajnuarve lidhur me drejtësinë penale për të mitur.

KREU V

I MITURI VIKTIMË DHE I MITURI DËSHMITAR I VEPRËS PENALE

Neni 33

Parime të përgjithshme

1. Organet kompetente, në çështjet me të mitur viktime dhe/ose dëshmitarë, bëjnë kujdes të veçantë, me qëllim që:

a) i mituri viktimë ose dëshmitar i veprës penale të trajtohet me përkujdesje, në mënyrë miqësore dhe të ndjeshme, të tilla që respektojnë dinjitetin e tij gjatë gjithë procesit, duke marrë në konsideratë gjendjen e tij personale, nevojat e menjëhershme dhe të veçanta, moshën, gjininë, aftësitë e kufizuara, nëse ka, dhe nivelin e pjekurisë;

b) të mbrohet jeta private e të miturit viktimë ose dëshmitar. Ndërhyrja në jetën private të të miturit, nëse është e nevojshme, të jetë në nivelin më të ulët të mundshëm të përcaktuar nga ligji, në mënyrë që të sigurohen provat e nevojshme të procesit penal;

c) të marrin të gjitha masat që çdo pjesëmarrës në administrimin e drejtësisë për të mitur, i cili ka të dhëna lidhur me të miturin viktimë ose dëshmitar, të jetë i detyruar të ruajë konfidencialitetin e të gjithë informacionit të marrë për shkak të detyrës ose/dhe gjatë kryerjes së detyrës;

ç) bërja publike e informacionit lidhur me identitetin e të miturit dëshmitar ose viktimë bëhet vetëm me leje të gjykatës.

2. Rregullat lidhur me kontrollin intim dhe mjekësor për të miturin viktimë ose dëshmitar parashikohen në nenin 82, të këtij Kodi, dhe në Kodin e Procedurës Penale për atë që nuk bie në kundërshtim me këtë kod

3. Shkelja e pikës 1, shkronja “c”, të këtij neni, përbën veprë penale, sipas Kodit Penal.

Neni 34

E drejta e të miturit viktimë për t'u informuar

1. Për të parandaluar rrezikun e riviktimizimit dhe viktimizimit të dytë, në veprimet procedurale, në të cilat i mituri është viktimë, merr pjesë përfaqësuesi ligjor, mbrojtësi dhe psikologu, si dhe, sipas rastit, nëse është e mundshme, edhe personi i besuar i të miturit.

2. Organi kompetent informon menjëherë dhe gjatë gjithë procesit të miturin viktimë, përfaqësuesin e tij ligjor ose procedural dhe mbrojtësin lidhur me:

a) procedurat e drejtësisë penale për të rritur e për të mitur, përfshirë rëndësinë dhe rolin e të miturit viktimë, kohën e dëshmisë, si dhe mënyrat në të cilat do të kryhet marrja në pyetje gjatë hetimit dhe gjyqimit;

b) mekanizmat mbështetëse për të miturin viktimë për bërjen e ankesës, marrjen pjesë në hetimet dhe procedurat gjyqësore, përfshirë vënien në dispozicion të mbrojtësit të të miturit;

c) vendin dhe kohën e marrjes në pyetje;

ç) masat mbrojtëse në dispozicion të të miturit;

d) mjetet ligjore ekzistuese për rishikimin e vendimeve që sjellin pasoja për të miturin viktimë;

dh) të drejtat e të miturit viktimë të zbatueshme në legjislacionin kombëtar dhe atë ndërkombëtar të ratifikuar nga Republika e Shqipërisë;

e) mundësinë për të kërkuar dëmshpërblim nga autori i veprës penale, sipas legjislacionit përkatës;

ë) programet e drejtësisë restauruese në dispozicion dhe funksionimin e tyre;

f) mundësinë e shërbimeve përkatëse, të tilla si ato shëndetësore, psikologjike, sociale, financiare dhe ligjore, si dhe mënyrat e përfitimit të tyre.

3. Për rastet e parashikuara nga pika 2, e këtij neni, nëse informimi nuk i është bërë drejtpërdrejtë të miturit nga organi kompetent, ky detyrim përmbushet, sipas rastit, nga përfaqësuesit ligjor, përfaqësuesi procedural ose mbrojtësi i të miturit. Njoftimi i të miturit bëhet në mënyrë të tillë që informacioni të jetë i përshtatshëm dhe i kuptueshëm për të.

4. Në çdo fazë të procesit, përfaqësuesi ligjor i një dëshmitari/viktimit të mitur ka të drejtë:

a) të shprehë opinionin e tij lidhur me nevojat e të miturit përpara organit procedural;

b) të informohet në lidhje me akuzat e ngritura ndaj të pandehurit;

c) të informohet në lidhje me marrëdhëniet mes të miturit dhe të pandehurit;

ç) të informohet lidhur me ecurinë e procesit dhe vendimet lidhur me masën e sigurisë që është vendosur ndaj të pandehurit, si dhe lidhur me lirin e të pandehurit ose të dënuarit nga mjediset e burgimit ose të paraburgimit, me përjashtim të rastit kur kjo vë përpara një rreziku real të pandehurit ose të dënuarit;

d) të bëjë ankim në lidhje me vendimin e dhënë nga gjykata, pavarësisht nëse kjo e drejtë ushtrohet ose jo nga prokurori i çështjes.

5. Gjyqtari gjatë gjykimit dhe prokurori në fazën e hetimeve mund të ndalojnë përfaqësuesin ligjor të një dëshmitari/viktimit të mitur për të marrë pjesë në veprimet procedurale vetëm nëse kjo është e domosdoshme për interesin më të lartë të të miturit.

Detyrat e Njësisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës lidhur me të miturin dëshmitar dhe viktimë

1. Përfaqësuesi i Njësisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijëve është personi mbështetës në rastet me të miturin dëshmitar dhe viktimë dhe, ndër të tjera, ka për detyrë:

a) të mbështesë të miturin emocionalisht;

b) të japë mbështetje gjatë gjithë procesit penal. Kjo ndihmë mund të përfshijë masa për minimizimin e pasojave negative të veprës penale, masa për të ndihmuar të miturin në veprimtarinë e përditshme dhe masa në raport me çështjet administrative që lidhen me rrethanat e rastit konkret;

c) të këshillojë nëse ndjekja e një terapie ose këshillimi profesional është i nevojshëm;

ç) të ruajë komunikimin me të afërmit, shokët dhe mbrojtësin e të miturit;

d) të informojë të miturin lidhur me shërbimet shëndetësore, psikologjike ose sociale si dhe për mënyrat e mundshme të marrjes së këtyre shërbimeve;

dh) të informojë të miturin për gjendjen e tij procedurale, rëndësinë e dhënies së dëshmisë, kohëzgjatjen, formën, si dhe për rregullat procedurale të pyetjes;

e) të informojë të miturin për kohën dhe vendin e marrjes në pyetje dhe zbatimin e veprimeve të tjera procedurale;

ë) të informojë të miturin për të drejtën për ankim ndaj veprimeve procedurale të parashikuara me ligj;

f) në bashkëpunim me mbrojtësin ose, në mungesë të tij, në bashkëpunim me të miturin dhe përfaqësuesin ligjor, të shmangë, sipas rastit, kontaktet e papërshtatshme dhe/ose të padëshirueshme për të miturin, mbajtjen në një sallë të veçantë ndërmjet seanceve, ose të masave të tjera për mbrojtjen e interesit më të lartë të të miturit;

g) në bashkëpunim me mbrojtësin ose në mungesë të tij në bashkëpunim me të miturin dhe përfaqësuesin ligjor të kërkojë nga gjykata marrjen e masave mbrojtëse, nëse këto janë të nevojshme;

gj) të kërkojë marrjen e masave të veçanta nëse rrethanat në të cilat ndodhet i mituri këto masa janë të nevojshme.

2. Përfaqësuesi i Njësisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës, nëse është caktuar me cilësinë e përfaqësuesit procedural, në rastet e të miturve viktimë dhe dëshmitarë nën 14 vjeç, jep edhe pëlqimin për dhënien e dëshmisë nga ana e të miturit.

Neni 36

Ndihma juridike për të miturin viktimë

1. I mituri viktimë ka të drejtë të mbrohet pa pagesë gjatë gjithë procesit të drejtësisë nga një avokat, të cilin e zgjedh nga lista përkatëse e hartuar nga Dhoma Kombëtare e Avokatisë.

2. Për të miturin shtetas i huaj viktimë dhe dëshmitar zbatohen parashikimet e nenit 51 të këtij Kodi.

Neni 37

Masat mbrojtëse për të miturin viktimë ose dëshmitar

1. Në çdo fazë të procesit penal, kur siguria e të miturit viktimë ose dëshmitar është në rrezik, sipas rastit, prokurori, policia gjyqësore ose Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës marrin masa mbrojtëse të tilla si:

a) shmangien e kontaktit të drejtpërdrejtë midis të miturit viktimë ose dëshmitar dhe të akuzuarit, në çdo fazë të procesit;

b) bërjen e kërkesës për nxjerrjen e një “urdhër-kufizimi” në gjykatë. Në këtë rast kërkesa regjistrohet në një regjistër të veçantë dhe protokollohet ditën e dorëzimit të saj. Në këtë rast zbatohen, për aq sa është e mundur, dispozitat e legjislacionit në fuqi për masat ndaj dhunës në marrëdhëniet familjare;

c) bërjen e kërkesës për vendosjen e masës së sigurimit “arrest me burg” ose “arrest në shtëpi” për të akuzuarin me kushtin e ndalimit të kontaktit me të miturin;

ç) bërjen e kërkesës për marrjen e masave mbrojtëse për të

miturin viktimë ose dëshmitar prej policisë ose strukturave të tjera dhe ruajtjen e sekretit të vendndodhjes së të miturit;

d) të marrë ose të kërkojë nga autoritetet kompetente masa të tjera mbrojtëse që konsiderohen të përshtatshme.

2. Gjykata, nëse konstaton rrezik për të miturin viktimë ose dëshmitar, mund të vendosë edhe kryesisht për marrjen e masave të mbrojtjes, të parashikuara në pikën 1, shkronjat “b”, “c” dhe “ç”, të këtij neni.

Neni 38

Njoftimi i të miturit viktimë ose dëshmitar

1. Nëse i mituri është viktimë ose dëshmitar, organi procedues merr të gjitha masat, me qëllim që njoftimi i të miturit të bëhet:

a) në mënyrë të tillë që informacioni të jetë i përshtatshëm dhe i kuptueshëm për të përfshirë edhe rastet e aftësisë së kufizuar të të miturit;

b) drejtpërdrejt ose nëpërmjet përfaqësuesit të tij ligjor/procedural.

2. Në rast konflikti interesi me përfaqësuesin ligjor ose kur, për shkak të moshës shumë të mitur, nuk mund të bëhet njoftimi drejtpërdrejtë i të miturit, njoftimi i tij bëhet nëpërmjet përfaqësuesit procedural, mbrojtësit ose psikologut.

3. Një kopje e njoftimit i dorëzohet ose, sipas rastit, i dërgohet mbrojtësit ose përfaqësuesit ligjor të të miturit.

Neni 39

Rregulla të veçanta të pyetjes së të miturit viktimë ose dëshmitar

1. Kur dhënia e dëshmisë mund ta vendosë viktimën ose dëshmitarin e mitur në rrezik serioz për jetën apo për shëndetin, gjyqtari, në përshtatje me moshën, gjatë gjykimit garanton:

a) pyetjen e dëshmitarit/viktimë të mitur duke përdorur pajisje që ndryshojnë pamjen dhe/ose zërin e dëshmitarit/viktimës, marrjen

e tij në pyetje pas një ekrani jotransparent ose marrjen në pyetje në distancë;

b) pyetjen e dëshmitarit/viktimë të mitur përpara fillimit të seancës gjyqësore me pjesëmarrjen e mbrojtësit të të miturit dhe video-regjistrimit të pyetjes së të miturit;

c) ndjekjen e procesit dhe pyetjen e të miturit dëshmitarit ose viktimë, kur është e mundur dhe e përshtatshme, nga të njëjtët persona dhe kufizimin sa më shumë të jetë e mundur të herëve të marrjes në pyetje.

2. Organet kompetente sigurojnë shmangien, në çdo rast, të përballjes së të miturit viktimë me të akuzuarin në të gjitha mjediset ku zhvillohet procesi.

3. Në rastet me të mitur viktimë ose dëshmitarë, zhvillimi i seancës gjyqësore bëhet vetëm me dyer të mbyllura.

4. Për të miturit viktimë ose dëshmitarë, përveç parashikimeve të pikës 1, të këtij neni, gjykata garanton:

a) pyetjen në mjedise miqësore për të miturit, si edhe jashtë mjedisit të gjykatës;

b) realizimin e sigurimit të provës në një kohë sa më të shkurtër pas fillimit të procedimit penal, për të shmangur efektet negative që vijnë nga tejzgjatja e procesit;

c) mosmarrjen në pyetje në shkallët e tjera të gjykimit për të shmangur riviktimizimin e të miturit, me përjashtim të rasteve të caktuara në ligj;

ç) masa të tjera që i konsideron të përshtatshme.

5. Pyetja e të miturit viktimë dhe dëshmitar zhvillohen pa vonesë pas raportimit të fakteve tek organet përkatëse.

6. Të njëjtat rregulla zbatohen nga organet e tjera kompetente edhe gjatë pyetjes së të miturit viktimë dhe dëshmitar.

Neni 40

Rregulla të posaçme për pyetjen e të miturit 14 vjeç-18 vjeç

1. Përveç rregullave të parashikuara në nenin 361/a të Kodit të Procedurës Penale për të miturin mbi 14 vjeç dhënia e dëshmisë bëhet

pa praninë e të pandehurit. Në këtë rast gjyqtari urdhëron largimin e përkohshëm të të pandehurit nga salla e gjyqit, duke siguruar pjesëmarrjen e detyrueshme të mbrojtësit të të pandehurit në seancë gjyqësore.

2. Në rastin e zbatimit të pikës 1, të këtij neni, gjykata, sipas rastit, informon të miturin mbi të drejtën e tij për të kërkuar që i pandehuri të jetë i pranishëm. Nëse i mituri e kërkon këtë, gjykata e vlerëson menjëherë kërkesën, nisur nga rrethanat konkrete, pjekuria e të miturit, rreziku i riviktimizimit dhe viktimizimi dytësor dhe vendos mbi kërkesën.

Neni 41

Rregulla të veçanta të pyetjes së të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar i shfrytëzimit seksual ose dhunës seksuale

1. Përveç rregullave të parashikuara në nenin 58/b, të Kodit të Procedurës Penale, zbatohen rregullat e parashikuara në nenin 40, të këtij Kodi, në pyetjen e të miturit viktimë dhe/ose dëshmitar, të shfrytëzimit seksual ose dhunës seksuale. Për këta të mitur, regjistrimi audio dhe video gjatë pyetjes është i detyrueshëm.

2. Dëshmia në audio dhe video e dhënë nga i mituri mund të shfaqet gjatë seancës gjyqësore.

3. Dëshmia e të miturit viktimë e shfrytëzimit seksual dhe/ose abuzimit seksual mund të dëgjohet në sallën e gjyqit pa qenë i pranishëm vetë i mituri, nëpërmjet përdorimit të teknologjive të nevojshme të komunikimit.

4. I mituri dëshmitar ose viktimë e dhunës në familje ndalohej të merret në pyetje në praninë e prindit ose të afërmit abuzues gjatë procedurës së vendosjes së urdhrit të mbrojtjes, urdhrit të menjëhershëm të mbrojtjes.

5. Në rastet me të mitur viktimë ose dëshmitarë të shfrytëzimit seksual dhe/ose abuzimit seksual, gjithë procesi i gjykimit zhvillohet me dyer të mbyllura.

Neni 42

Rregulla të veçanta të pyetjes së të miturit viktimë/dëshmitar nën 14 vjeç

1. Për të miturit viktimë dhe dëshmitarë nën 14 vjeç, përveç parashikimeve të këtij neni, zbatohen për aq sa është e mundur të gjitha garancitë dhe të drejtat e parashikuara nga ky Kod dhe në nenin 361/a, të Kodit të Procedurës Penale.

2. Pyetja e të miturit nën moshën 14 vjeç mund të bëhet vetëm me pëlqimin dhe në praninë e përfaqësuesit të tij ligjor/procedural, psikologut dhe mbrojtësit të tij. Përfaqësuesi ligjor/procedural ka të drejtë të shprehë mendimin e tij për pyetjet që do t'i drejtohen të miturit.

3. Ndalohet pjesëmarrja e përfaqësuesit ligjor në rast se kjo është në kundërshtim me interesin më të lartë të fëmijës dhe nëse ai dyshohet për kryerjen e veprimeve dhe/ose mosveprimeve të paligjshme.

4. Të miturit nën 14 vjeç i shpjegohet në mënyrë të qartë dhe të kuptueshme, si dhe përmes shembujve, rëndësia për të thënë të vërtetën dhe pasojat që mund të sjellë mosthënia e të vërtetës për personat e tretë. Të miturit i shpjegohet që nuk ka përgjegjësi penale për veprën penale, për refuzimin e dhënies së dëshmisë ose të dhënies së një dëshmie të rreme.

5. Organi procedues konsulton paraprakisht me psikologun përmbajtjen e pyetjeve që do t'i drejtohen të miturit, duke synuar që atij t'i sigurohet pyetja në mënyrën e duhur, lehtësimi i dhënies së dëshmisë, eliminimi i frikësimit ose ndrojtjes nga procesi.

Neni 43

Masat për të mbrojtur jetën private dhe mirëqenien e të miturve viktimë dhe dëshmitarë

Me kërkesë të të miturit viktimë ose dëshmitar, përfaqësuesit të tij ligjor ose procedural dhe/ose mbrojtësit të tij, ose kryesisht, gjykata, duke marrë parasysh interesin më të lartë të të miturit, urdhëron, sipas

rastit, marrjen e një ose më shumë masave të duhura dhe të përshtatshme për të mbrojtur jetën private dhe mirëqenien fizike dhe mendore të të miturit dhe për të parandaluar vuajtjen dhe viktimizimin dytësor, të tilla si:

a) fshirjen nga të dhënat publike të emrave, adresave, vendeve të shkollimit dhe/ose të punës, profesioneve ose çdo informacioni tjetër që mund të përdoret për të identifikuar të miturin;

b) ndalimin e mbrojtësit të të pandehurit dhe të të miturit viktimë/dëshmitar që të zbulojë identitetin e të miturit ose ndonjë material ose informacion që mund të ndikojë për të identifikuar të miturin;

c) urdhërimin për mosbërjen publike të shkresave që identifikojnë të miturin për aq sa gjykata e çmon të nevojshme;

ç) caktimin e një numri për të miturin për efekt të përgatitjes së mbrojtjes së të akuzuarit, data e lindjes dhe emri i plotë i të miturit, sipas rastit, do të zbulohen brenda një periudhe të arsyeshme;

d) marrjen e masave për mosidentifikimin e të miturit, të tilla si: ndryshimin e imazhit/pamjes/ figurës ose të zërit; vendosjen e një mburoje jo të tejdukshme; pyetjen në një mjedis tjetër dhe transmetimin në të njëjtën kohë në sallën e gjykimit me anë të televizionit me qark të mbyllur; filmimin (regjistrimit me zë dhe me figurë) të pyetjes së dëshmitarit të mitur përpara seancës, rast në të cilin mbrojtësi i të akuzuarit merr pjesë në shqyrtim dhe i jepet mundësia t'i bëjë pyetje të miturit dëshmitar ose viktimë; komunikimin me anë të një ndërmjetësi të kualifikuar dhe të përshtatshëm, përfshirë përkthyes/interpretues për të miturit me paaftësi në dëgjim, shikim, të folur ose paaftësi të tjera, por pa u kufizuar vetëm në to;

dh) zhvillimin e seancës me dyer të mbyllura;

e) urdhërimin për të hequr përkohësisht të akuzuarin nga salla e gjykimit, nëse i mituri refuzon të dëshmojë në prani të të akuzuarit, ose nëse rrethanat tregojnë se i mituri mund të frenohet për thënien e të vërtetës në prani të atij personi. Në raste të tilla, mbrojtësi i të miturit qëndron në sallën e gjyqit dhe mund t'i bëjë pyetje të miturit, duke garantuar kështu të drejtën e të akuzuarit për debat gjyqësor;

ë) lejimin e ndërprerjes së seancave gjatë dëshmisë së të miturit;

f) marrjen e çdo mase tjetër që gjykata mund ta çmojë të nevojshme, duke përfshirë, kur është e zbatueshme, anonimitetin, duke marrë në konsideratë interesin më të lartë të të miturit dhe të drejtat e të akuzuarit.

Neni 44

Masat e drejtësisë restauruese

1. Organi kompetent informon të miturin në konflikt me ligjin dhe viktimën, përfaqësuesin ligjor ose procedural dhe, sipas rastit, mbrojtësin e të miturit, për programet e drejtësisë restauruese.

2. Organi kompetent informon të miturin në konflikt me ligjin, përfaqësuesin ligjor ose procedural dhe, sipas rastit, mbrojtësin e të miturit, për mundësinë për të kërkuar kthimin dhe kompensimin e dëmit në gjykatë në qoftë se zbatimi i programit të drejtësisë restauruese nuk realizohet.

Neni 45

E drejta për kompensimin e dëmit

1. Të miturit viktimë të veprës penale, si edhe përfaqësuesit të tij ligjor i komunikohet dhe i shpjegohet vendimi i gjykatës lidhur me veprën penale përkatëse, në mënyrë sa më të përshtatshme për moshën dhe nivelin e kuptueshmërisë.

2. Gjykata, nëse është rasti, e informon të miturin viktimë të veprës penale dhe përfaqësuesin e tij ligjor lidhur me të drejtën për kompensimin e dëmit të shkaktuar.

KREU VI RREGULLA TË PËRGJITHSHME TË PROCEDURËS SË DREJTËSISË PËR TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN

Neni 46

Përcaktimi i moshës së të miturit

1. Kur ka pasiguri në lidhje me moshën e të miturit, organi procedues, në çdo gjendje ose shkallë të procedimit, në bazë të kërkesës së palës ose kryesisht, menjëherë merr vendim për të përcaktuar moshën e të miturit.

2. Moshë përcaktohet në bazë të një vlerësimi të plotë të të gjithë informacionit të disponueshëm, duke i dhënë rëndësinë e duhur çdo dokumenti zyrtar, të tillë si certifikata e lindjes, të dhënat e shkollës, të dhënat shëndetësore, deklarata e prindit për moshën ose deklarata e vetë të miturit dhe një raport i bazuar në ekzaminimin mjekësor.

3. Nëse, edhe pas verifikimeve dhe ekspertimit mbeten dyshime për moshën, prezumohet se personi është i mitur.

4. Nëse moshë e të miturit është e përcaktuar me përafërsi, për marrjen e vendimit mbi përgjegjësinë penale do të konsiderohet moshë më e ulët.

Neni 47

Raporti i vlerësimit individual

1. Prokurori/gjykata në procesin e vlerësimit të të miturit mbështetet në nivelin e zhvillimit, mënyrën e jetesës, edukimin dhe kushtet e zhvillimit, arsimimin, gjendjen shëndetësore, mjedisin familjar dhe kushtet e tjera të të miturit, të cilat e lejojnë për të vlerësuar karakteristikat e personalitetit të të miturit, të sjelljes dhe të nevojave të tij, përfshirë edhe nevojat e veçanta.

2. Në raportin e vlerësimit individual pasqyrohen karakteristikat individuale të të miturit, të parashikuar në nenin 22 të këtij Kodi.

3. Raporti i vlerësimit individual përshkruan nevojat e veçanta të të miturit, rrezikun e kryerjes së veprës penale, si dhe elemente të

tjera në varësi të rastit dhe rekomandon masat e duhura për të nxitur zhvillimin dhe integrimin e tij në shoqëri.

4. Prokurori/gjykata kërkojnë në mënyrë të detyrueshme përgatitjen dhe mbajtjen parasysht të raportit të vlerësimit individual kur:

- a) përcaktohet masa alternative e shmangies;
- b) caktohet lloji i dënimit;
- c) ekzekutohet vendimi i dënimit; si dhe
- ç) shqyrtohet kërkesa për lirim me kusht.

5. Prokurori/gjykata bën kujdes që afati i përgatitjes së raportit të mos bëhet pengesë për ecurinë dhe afatet e çështjes penale konkrete.

6. Në fazat e parashikuara nga shkronja “a” dhe “b”, të pikës 4, të këtij neni, raporti i vlerësimit individual përgatitet nga eksperti/grupi i ekspertëve ose nga Shërbimi i Provës, sipas parashikimeve të nenit 22 të këtij Kodi. Në rastet e parashikuara nga shkronja “c” dhe “ç”, të pikës 4, të këtij neni, ky raport përgatitet nga Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale (IEVP) për të miturit dhe/ose Shërbimi i Provës. Sipas rastit, organet e mësipërme, në përgatitjen e raportit të vlerësimit individual marrin edhe mendimin e Njësisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës.

7. Gjatë kryerjes së vlerësimit individual të të miturit, eksperti ose grupi i ekspertëve, përfaqësuesi i Shërbimit të Provës, Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale ose, sipas rastit, Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës, takohet lirisht me të pandehurin e mitur dhe merr të gjithë informacionin e nevojshëm nga çdo person fizik ose/dhe juridik publik ose/dhe privat që e konsideron si ndihmës në këtë proces.

8. Raporti i vlerësimit individual merret parasysht në çdo fazë të procedimit penal. Informacioni i dhënë në një raport të mëparshëm merret parasysht në procesin e përgatitjes së një raporti tjetër të vlerësimit individual në çdo fazë të mëtejshme të procedimit penal.

9. Metodologjia, rregullat dhe standardet e përgatitjes së raportit të vlerësimit individual, të parashikuara nga ky nen, përcaktohen sipas legjislacionit në fushat përkatëse.

Neni 48 Mbrojtja e të miturit

1. Përfaqësuesi ligjor i të miturit ka të drejtë të zgjedhë dhe të caktojë, në mënyrë të pavarur, një mbrojtës, duke marrë parasysht interesin më të lartë të të miturit.

2. Nëse një i mitur në konflikt me ligjin nuk ka zgjedhur mbrojtës, organi kompetent që kryen veprimin përkatës procedural, cakton menjëherë mbrojtësin sipas parashikimeve të këtij Kodi dhe ligjeve të posaçme për ndihmën juridike, për aq sa nuk bien ndesh me këtë Kod.

3. Kërkesa për caktimin e mbrojtësit, marrja dijani e të miturit dhe dhënia e pëlqimit të të miturit dhe, në mungesë të këtij pëlqimi, të përfaqësuesit ligjor ose procedural të të miturit, shënohet në një procesverbal të veçantë. Sipas rastit, procesverbali nënshkruhet prej të miturit ose përfaqësuesit ligjor/procedural të të miturit dhe mbrojtësit.

4. Në çdo rast pjesëmarrja e mbrojtësit është e detyrueshme.

5. Thëniet e të miturit të dyshuar, të bëra jo në prani të mbrojtësit, nuk mund të përdoren si provë.

Neni 49 Prania e detyrueshme në veprimet procedurale me të miturit

1. Çdo veprim procedural i kryer në lidhje me të miturin bëhet në prani të mbrojtësit, përfaqësuesit ligjor dhe psikologut. Nga ky rregull bëhet përjashtim vetëm në rastet kur veprimet ose mosveprimet e të miturit rrezikojnë sigurinë publike dhe/ose në rastet e parashikuara lidhur me gjendjen e flagrancës, sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Penale.

2. Gjyqtari, gjatë gjykimit dhe prokurori në fazën e hetimit, mund të ndalojnë përfaqësuesin ligjor të të miturit në konflikt me ligjin të marrë pjesë në veprimin procedural vetëm nëse një gjë e tillë është në interesin më të lartë të të miturit.

Neni 50

E drejta e të miturit për të komunikuar në gjuhën që kupton

1. Nëse i mituri nuk e kupton, nuk e kupton pjesërisht ose plotësisht si duhet ose nuk mund të flasë gjuhën me të cilën procedohet, atij i caktohet një përkthyes pa pagesë, i cili duhet të jetë i pranishëm në çdo veprim procedural. Nga ky rregull bëhet përjashtim vetëm në rastet kur veprimet ose/dhe mosveprimet e të miturit rrezikojnë sigurinë publike dhe në rastet e parashikuara lidhur me flagrancën, sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Penale.

2. Përkthyesi takohet me të miturin përpara gjyqimit ose veprimit procedural për të verifikuar nëse ata e kuptojnë njëri-tjetrin.

3. I mituri me aftësi të kufizuara ka të drejtë për të përfituar pa pagesë nga të gjitha shërbimet, për të cilat ai ka nevojë për t'u informuar dhe komunikuar lidhur me rastin dhe për të marrë pjesë në procedim.

Neni 51

E drejta për ndihmë konsullore

1. I mituri shtetas i huaj në konflikt me ligjin ka të drejtë për ndihmë nga përfaqësuesi i institucionit diplomatik ose konsullor i vendit të tij në çdo fazë të procedimit.

2. Nëse i mituri i arrestuar ose ndaluar është shtetas i huaj, ky fakt i njoftohet në kohën më të shkurtër dhe në çdo rast përpara marrjes në pyetje, ministrisë përgjegjëse për politikën e jashtme e cila njofton në lidhje me këtë përfaqësinë diplomatike ose institucionin konsullor të shtetit përkatës.

3. Nëse i mituri është shtetas i një vendi që nuk ka përfaqësi diplomatike ose shërbim konsullor në Shqipëri, është refugjat ose është një person pa shtetësi, atij i jepet mundësia për të komunikuar, nëpërmjet ministrisë përgjegjëse për politikën e jashtme, me përfaqësinë diplomatike të vendit që merr përgjegjësinë për interesat e të miturit ose me ndonjë organizatë kombëtare ose ndërkombëtare në fushën e të drejtave të njeriut, misioni i të cilës është mbrojtja e të miturve të tillë.

4. Parashikimet e këtij neni zbatohen edhe në rastin kur i mituri shtetas i huaj është viktimë e trafikimit, rrëmbimit ose marrjes së padrejtë.

Neni 52

Ndarja e çështjes së të miturit nga çështja e përbashkët me të rritur

1. Nëse i mituri është i akuzuar për një vepër penale, për kryerjen e të cilës është akuzuar edhe një i rritur, çështja gjykohet sipas nenit 27, pika 4, të këtij Kodi.

2. Nëse është e mundur, çështjet me të mitur gjykohen veçmas nga ato me të rritur, përveç kur cenohet shqyrtimi i plotë, objektiv dhe i shpejtë i çështjes.

3. Në çdo rast i mituri ka të drejtat dhe garancitë e parashikuara nga ky Kod dhe në Kodin e Procedurës Penale.

Neni 53

Njoftimi i të miturit

1. Njoftimi i të miturit në konflikt me ligjin bëhet sipas rregullave të parashikuara në Kodin e Procedurës Penale.

2. Njoftimi i të miturit në konflikt me ligjin bëhet në mënyrë të tillë që informacioni të jetë i përshtatshëm dhe i kuptueshëm për të, përfshirë edhe rastet e të miturve me nevoja të veçanta për shkak të aftësisë së kufizuar.

3. Njoftimi i të miturit në konflikt me ligjin bëhet, sipas rastit, nëpërmjet përfaqësuesit të tij ligjor/procedural ose drejtuesit të institucionit ku i mituri është vendosur.

4. Një kopje e njoftimit të thirrjes së të pandehurit të mitur i dorëzohet ose i dërgohet mbrojtësit të të miturit ose përfaqësuesit të tij ligjor.

Neni 54

Ndalimi i përdorimit të forcës, mjeteve të tjera dhe armëve të zjarrit

1. Forca dhe mjetet e tjera shtrënguese nuk përdoren gjatë arrestimit, lëvizjes jashtë institucionit, zbatimit të masave të sigurimit ose dënimit të një të mituri, përveç rasteve përjashtimore/ të jashtëzakonshme, kur të gjitha mjetet e tjera për të arrestuar të miturin, për të parandaluar vetëdëmtimin ose dëmtimin e të tjerëve janë shteruar dhe nuk kanë sjellë rezultat dhe në qoftë se qëllimi i parashikuar në ligj nuk mund të realizohet me mjete të tjera më pak të dëmshme.

2. Forca dhe mjetet e tjera shtrënguese nuk mund të përdoren në asnjë rast për të miturën shtatzënë, përveç rastit kur ajo ka për qëllim të vetëdëmtohet.

3. Forma e vetme e lejuar e forcës dhe mjeteve të tjera, në rastin e parashikuar në pikën 1, të këtij neni, është përdorimi i forcës fizike, prangave dhe mjeteve të tjera detyruese. Për të parandaluar mosbindjen në grup dhe/ose çrregullimin në masë, për të kundërsulmuar dhe për të arrestuar një person të armatosur, mund të përdoren edhe mjete të tjera detyruese, të tilla si: shkop gome, rrjeta izoluese, gaz lotsjellës dhe/ose pompa uji.

4. Në çdo rast, forca fizike dhe mjetet e tjera:

- a) përdoren për kohën më të shkurtër të mundshme;
- b) shërbejnë për një qëllim të parashikuar në ligj dhe janë në proporcion me rrethanat përkatëse;
- c) nuk zbatohen në mënyrë degraduese ose poshtëruese dhe nuk duhet të përbëjnë torturë ose keqtrajtim.

5. Ndalohet përdorimi i armëve të zjarrit ndaj të miturit, me përjashtim të rastit kur ai është i armatosur dhe përbën kërcënim të drejtpërdrejtë dhe të menjëhershëm për jetën ose shëndetin e një personi të tretë dhe është e pamundur për ta parandaluar këtë kërcënim me mjete të tjera.

6. Ndalohet përdorimi i armëve të zjarrit në rast se i mituri është duke u larguar nga vendi i paraburgimit ose burgimit.

7. Personi, i cili përdor forcën dhe/ose mjetet e tjera, sipas këtij neni, njofton menjëherë eprorin e tij dhe, nëse është e nevojshme, drejtuesin e institucionit në lidhje me këtë përdorim, duke argumentuar pse masat e tjera ishin të pamundura për tu përdorur.

8. Eprori direkt merr masa të menjëhershme për realizimin e kontrollit mjekësor të të miturit. Personi, i cili përdor forcën dhe/ose mjetet e tjera, përgatit për këtë një raport me shkrim. Raporti përmban informacion mbi përdorimin e forcës dhe/ose mjeteve të tjera, arsyet e përdorimit dhe të dhëna të tjera.

9. Çdo rast i përdorimit të forcës dhe mjeteve të tjera dokumentohet në regjistrin përkatës.

10. Regjistri dhe të dhënat e tij janë në dispozicion të të miturit, përfaqësuesit të tij ligjor dhe/ose avokatit, gjykatës dhe autoriteteve që, sipas legjislacionit në fuqi, inspektojnë dhe/ose mbikëqyrin këtë veprimtari.

11. Të drejtën e përdorimit të mjeteve, sipas pikës 3, të këtij neni, e kanë vetëm personat të cilët janë trajnuar posaçërisht për përdorimin e tyre, sipas rregullave në fuqi për ligjin mbi përdorimin e armëve të zjarrit.

KREU VII

SHMANGIA NGA NDJEKJA PENALE DHE NGA DËNIMI PËRMES MASAVE ALTERNATIVE

Neni 55

Kriteret dhe kushtet për zbatimin e masës së shmangies nga ndjekja penale

1. Organi kompetent në çdo rast vlerëson marrjen e masës së shmangies ndaj të miturit në konflikt me ligjin.

2. Organi kompetent, në marrjen e vendimit për zbatimin e masës së shmangies nga ndjekja penale vlerëson interesin më të lartë të të miturit, rëndësinë e veprës penale të kryer dhe dënimin e parashikuar për atë veprë, moshën e të miturit, shkallën e fajësisë, dëmin e shkaktuar, efektin frikësues të ndjekjes penale, sjelljen e të miturit

pas kryerjes së veprës penale, si dhe raportin e vlerësimit individual, të hartuar sipas nenit 47 të këtij Kodi.

3. Në mënyrë të veçantë masa e shmangies nga organi kompetent zbatohet nëse:

a) ka prova të mjaftueshme për një dyshim të arsyeshëm se i mituri ka kryer një veprë penale, për të cilën parashikohet dënim me burgim deri në 5 vjet në maksimum ose me gjobë;

b) i mituri pranon dhe shpjegon veprën penale në prani të mbrojtësit;

c) i mituri nuk është kallëzuar për kryerjen e një veprë penale ose nuk është përsëritës;

ç) i mituri dhe, sipas rastit, përfaqësuesi i tij ligjor ose procedural japin pëlqimin me shkrim për zbatimin e shmangies;

d) i mituri nuk ka marrë pjesë më parë në një program ku të jetë zbatuar masa e shmangies nga ndjekja penale dhe/ose e ndërmjetësimit;

dh) dënimi i të miturit për ato vepra nuk i shërben korrigjimit të sjelljes së tij;

e) duke mbajtur parasysh interesin më të lartë të të miturit, shihet nëse nuk ka një interes publik për fillimin e ndjekjes penale ose vazhdimin e ndjekjes penale të filluar.

4. Organi kompetent, para marrjes së vendimit për zbatimin e masës së shmangies, mund të kërkojë informacion nga prindërit, kujdestarët ligjorë, institucionet që kanë dijeni për veprimtarinë e të miturit, përfshirë, sipas rastit, edhe Njësinë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës, si dhe mendimin e ekspertit, sipas nevojave të të miturit dhe të procesit.

Neni 56

Procedura për zbatimin e masës së shmangies nga prokurori

1. Prokurori mund të vendosë zbatimin e masës së shmangies deri në momentin para se të ketë filluar shqyrtimi gjyqësor i çështjes.

2. Masa e shmangies ndaj të miturit në konflikt me ligjin mund të merret me iniciativën e prokurorit ose me kërkesë të të miturit në konflikt me ligjin ose përfaqësuesit të tij.

3. Në rastet kur masa e shmangies merret me iniciativën e prokurorit, ai i propozon të miturit në konflikt me ligjin masën e shmangies nga ndjekja penale dhe në rast se i mituri jep pëlqimin, prokurori vendos përfundimisht zbatimin e saj.

4. Në rast se kërkesa/propozimi i prokurorit për zbatimin e masës së shmangies nuk pranohet nga i mituri në konflikt me ligjin, mbahet një procesverbal, në të cilin pasqyrohen arsyet e mospranimit të saj nga i mituri. Procesverbali nënshkruhet nga prokurori dhe i mituri ose, sipas rastit, përfaqësuesi i tij ligjor ose procedural.

5. I mituri në konflikt me ligjin ose përfaqësuesi i tij, me kërkesë të arsyetuar, i kërkon prokurorit zbatimin e masës së shmangies. Në këtë rast prokurori vendos për zbatimin ose jo të masës së shmangies me vendim të arsyetuar.

6. Në rast se prokurori refuzon kërkesën për zbatimin e masës së shmangies, i mituri në konflikt me ligjin ose përfaqësuesi i tij ka të drejtë që të kërkojë zbatimin e masës së shmangies nga ndjekja penale në gjykatë brenda 15 ditëve nga marrja e njoftimit për vendimin e refuzimit.

Neni 57

Procedura dhe zbatimi i masës së shmangies nga gjykata

1. Zbatimi i masës së shmangies mund të vendoset, sipas rastit, edhe nga gjykata.

2. Gjykata, kryesisht ose me kërkesë të arsyetuar të palëve, punonjësit social ose psikologut, mund të vendosë kthimin e çështjes prokurorit për të proceduar me zbatimin e masës së shmangies. Para marrjes së këtij vendimi, gjykata dëgjon të miturin dhe merr pëlqimin e tij.

3. Gjykata mund të zbatojë masën e shmangies në fazën e gjykimit deri para marrjes së vendimit përfundimtar.

Neni 58

Pasojat e zbatimit të masës së shmangies

1. Zbatimi i masës së shmangies nga prokurori është rrethanë për mosfillimin e procedimit penal, nëse procedimi penal nuk ka filluar, dhe pushimin e tij nëse procedimi penal ka filluar.

2. Ky vendim i njoftohet drejtuesit të prokurorisë dhe viktimës, me qëllim që ky i fundit, sipas rastit, të ketë mundësi të kërkojë dëmshpërblim. Sipas rastit, ky vendim i njoftohet edhe mbrojtësit të të miturit, përfaqësuesit ligjor dhe/ose procedural të tij.

3. Në rastin e vendosjes së masës së shmangies prokurori merr vendimin për mosfillimin e çështjes penale ose pushimin e saj dhe lidh një marrëveshje me të miturin për llojin e masës së shmangies dhe/ ose ndërmjetësimin.

4. Me urdhër të Ministrit të Drejtësisë përcaktohen elementet e marrëveshjes që lidhet midis palëve për masën e shmangies dhe/ose ndërmjetësimin, si dhe rregulla të zbatimit të programit përkatës, të parashikuar në këtë marrëveshje.

Neni 59

Pëlqimi për masën e shmangies

1. Marrja e masës së shmangies nga ndjekja penale bëhet vetëm me pëlqimin me shkrim të të miturit dhe, kur është e përshtatshme, edhe nga përfaqësuesi i tij ligjor.

2. Në mungesë të përfaqësuesit ligjor të të miturit, ose kur ai nuk gjendet, ose kur i mituri nuk ka marrëdhënie me të ose përfaqësuesi ligjor ka konflikt interesi me të miturin, organi kompetent cakton një përfaqësues procedural, i cili mund të japë pëlqimin për masën e shmangies.

3. Para marrjes së pëlqimit, të miturit i sigurohet mundësia e këshillimit dhe ndihmës ligjore, me qëllim që të kuptojë masën e propozuar të shmangies dhe nëse ajo është e përshtatshme dhe e pranueshme prej tij.

4. Gjatë negociimit të marrëveshjes për marrjen e masës së shmangies, i mituri ndihmohet nga mbrojtësi.

5. Marrëveshja, sipas pikës 4, të këtij neni, nënshkruhet nga i mituri dhe mbrojtësi i tij.

Neni 60

Garancitë e të miturit për zbatimin e masës së shmangies

1. Para zbatimit të vendimit për masën e shmangies nga ndjekja penale, i mituri, mbrojtësi i tij dhe, sipas rastit, përfaqësuesi ligjor kanë të drejtë të kenë informacion të detajuar mbi thelbin e masës së shmangies nga ndjekja penale, kohëzgjatjen e saj, kushtet dhe mënyrën e zbatimit, si dhe pasojat për mospërbushjen e masave të shmangies.

2. Të miturit i shpjegohet gojarisht dhe me shkrim, ose në format e duhura të komunikimit, sipas aftësive të veçanta të të miturit, se pranimi i masës së shmangies nga ndjekja penale është vullnetar dhe se i mituri ka të drejtë të heqë dorë prej masës në çdo fazë.

3. Nëse i mituri nuk ka mbrojtës, ai dhe përfaqësuesi ligjor i tij informohen lidhur me të drejtën për të pasur një mbrojtës.

4. Pranimi i veprës penale nga i mituri dhe informacioni i mbledhur rreth tij gjatë procesit të shmangies nuk mund të përdoren në gjykatë kundër tij.

Neni 61

Kushtëzimi i vendimit të zbatimit të masës së shmangies

1. Prokurori mund të vendosë pezullimin e hetimit, me qëllim zbatimin me kusht të masës së shmangies nëse i mituri në konflikt me ligjin kërkon dhe garanton përmbushjen e detyrimeve të tilla si:

a) riparimi ose kompensimi i dëmit të shkaktuar nga vepra penale, sipas aftësive të tij dhe sipas rastit;

b) përfshirja në programe të drejtësisë restauruese dhe ndërmjetësimi;

c) përfshirja në punët e një organizate humanitare ose në veprimtaritë e komunitetit ose të mbrojtjes së mjedisit;

- ç) trajtimi prej varësisë nga droga ose varësive të tjera.
2. Në rast se i mituri përmbush detyrimet, sipas pikës 1, të këtij neni, prokurori vendos përfundimisht për pushimin e procedimit penal ndaj tij.

Neni 62

Masat alternative të mundshme për shmangien nga ndjekja penale

1. Masat alternative për shmangien nga ndjekja penale mund të përfshijnë:
- a) programet e drejtësisë restauruese dhe ndërmjetësimit;
  - b) këshillimin për të miturin dhe familjen;
  - c) paralajmërimin me gojë;
  - ç) paralajmërimin me shkrim;
  - d) masat detyruese;
  - dh) vendosjen nën kujdes.
2. Ndaj të miturit mund të zbatohen në të njëjtën kohë disa masa nga ato të parashikuara në pikën 1 të këtij neni. Këto masa përcaktohen mbështetur në raportin e vlerësimit individual të të miturit, sipas rregullave të parashikuara në nenin 47 të këtij Kodi.
3. Masat e shmangies duhet të jenë të arsyeshme dhe në përputhje me nevojat e të miturit në konflikt me ligjin dhe të viktimës. Asnjë detyrim nuk mund t'i imponohet të miturit në procesin e vendosjes së masës së shmangies, e cila mund t'i shkaktojë poshtërim, degradim, përjashtim nga procesi normal edukativ dhe/ose punësimi kryesor, si dhe dëmtim të shëndetit fizik ose/dhe mendor.
4. Ndalohet vendosja e një mase shmangieje më të ashpër sesa sanksioni minimal ligjor i parashikuar për veprën penale të kryer.
5. Masat alternative të shmangies, të parashikuara në pikën 1, të këtij neni, jepen, sipas rastit, nga prokuroria ose gjykata.

Neni 63

Programet e drejtësisë restauruese dhe/ose ndërmjetësimi

1. Organi procedues vendos për zbatimin e programit të drejtësisë restauruese, në përputhje me legjislacionin për ndërmjetësimin, me qëllim krijimin e mundësive për të miturin që të korrigjojë pasojat e veprës penale të kryer prej tij ndaj viktimës, komunitetit dhe/ose shoqërisë.
2. Programi i drejtësisë restauruese, sipas pikës 1, të këtij neni, mund të zbatohet nëse:
- a) i mituri, mbrojtësi dhe, sipas rastit, përfaqësuesi ligjor, japin lirisht pëlqimin për marrjen e një vendimi të tillë; dhe
  - b) çdo marrëveshje për korrigjimin e pasojave të veprës penale të kryer nga i mituri është e arsyeshme ose e përshtatshme.
3. Kur i mituri nuk ka prindër, ose ekziston një konflikt interesi midis prindërve dhe të miturit, pëlqimin, sipas pikës 2, shkronja "a", të këtij neni, mund ta japë një prej përfaqësuesve proceduralë, sipas parashikimeve të nenit 3, pika 17, të këtij Kodi.
4. Programi i drejtësisë restauruese, i parashikuar në pikën 1, të këtij neni, mund të parashikojë që të miturit t'i kërkohej:
- a) të pranojë dhe të tregojë se e kupton përgjegjësinë për veprën penale dhe të pasojës së ardhur ndaj viktimës;
  - b) të kompensojë dëmin e shkaktuar viktimës, komunitetit dhe/ose shoqërisë;
  - c) t'i kërkojë falje viktimës; dhe
  - ç) të ndërmarrë veprime të pranueshme edhe nga viktimë ose/ dhe komuniteti.
5. Masat e drejtësisë restauruese, të marra në përputhje me parashikimet e këtij neni, mund të përfshijnë pjesëmarrjen në një program të shmangies dhe ndërmjetësimit, të punës në interes publik dhe/ose çdo program tjetër që çon në rehabilitimin e pasojave të veprës penale të kryer nga një i mitur.
6. Ndërmjetësimi familjar dhe në grup është një masë alternative për shmangien e ndjekjes penale, ku marrin pjesë bashkërisht me viktimën dhe të miturin në konflikt me ligjin, edhe të afërmit e tyre,

persona nga rrethi i tyre shoqëror, përfaqësues nga agjenci publike për mbrojtjen e të miturve, mbikëqyrjen e tyre dhe parandalimin e kriminalitetit për të miturit. Në këtë proces i akuzuari dhe familja e tij pritet të arrijnë një marrëveshje me viktimën, e cila përfshin kompensimin e dëmit, kryerjen e detyrimeve që janë të pranueshme prej viktimës dhe që pritet të mbajnë të akuzuarin larg situatave konfliktuale të ngjashme në të ardhmen.

Neni 64

Procedura e ndërmjetësimit

1. Ndërmjetësimi si procedurë jashtëgjyqësore zhvillohet nga ndërmjetësi sipas dispozitave të këtij Kodi dhe ligjit në fuqi për ndërmjetësimin.

2. Ndërmjetësimi mund të zhvillohet vetëm nëse ekziston pëlqimin i lirë për ndërmjetësim i shprehur si nga i të miturit i akuzuar i veprës penale dhe palës së dëmtuar. Dhënia e pëlqimit duhet të shënohet në procesverbalin e organit procedues.

3. Ndërmjetësimi mund të zhvillohet vetëm me pjesëmarrjen personale të të miturit autor i veprës penale dhe palës së dëmtuar.

4. Në procesin e ndërmjetësimit, me pëlqimin e palëve, mund marrin pjesë gjithashtu përfaqësuesi ligjor i të miturit, psikologu, punonjësi i Njësisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës, prokurori dhe/ose personat e tjerë të caktuar prej tij. Prokurori mund të marrë pjesë në procesin e ndërmjetësimit nëse ai e vlerëson.

5. Ndërmjetësimi për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, sipas rastit, mund të zbatohet edhe si masë shmangieje por edhe si një mundësi që çon në përmirësimin e marrëdhënieve midis të miturit autor dhe viktimës së veprës penale.

6. Prokurori gjatë hetimit dhe gjyqtari gjatë gjyqimit, sipas rastit, mund të propozojnë ndërmjetësimin nëse vlerësojnë se kjo alternativë është më e përshtatshme, duke pasur parasysh natyrën e veprës penale, rrethanat në të cilat është kryer vepra penale, historinë e të miturit, mundësinë e kthimit të raporteve normale mes të miturit dhe palës së dëmtuar, mundësinë e zvogëlimit të dëmit të palës së dëmtuar,

mundësinë e rehabilitimit të të miturit dhe riintegrimin e tij në shoqëri.

7. Në rast se propozimi i prokurorit/gjyqtarit për ndërmjetësim pranohet nga palët, atëherë prokurori/gjyqtari vendos pezullimin e procesit penal për një afat jo më shumë se 45 ditë. Nëse marrëveshja e ndërmjetësimit arrihet prokurori/gjyqtari vendos pushimin e çështjes. Në se marrëveshja e ndërmjetësimit nuk arrihet me kalimin e 45 ditëve, pezullimi bie dhe vazhdon hetimi/gjykimi i çështjes.

8. Shpenzimet e procedurës së ndërmjetësimit bëhen sipas legjislacionit në fuqi.

Neni 65

Këshillimi për të miturin dhe familjen

1. Këshillimi konsiston në informimin e të miturit dhe/ose familjes së tij, se ai ka kryer një vepër të dëmshme, të rrezikshme, e cila përbën vepër penale dhe me pasoja negative për viktimën dhe komunitetin.

2. Organi kompetent jep masën e këshillimit për të miturin dhe/ose familjen e tij kur kjo masë konsiderohet e mjaftueshme dhe në interes të të miturit dhe që do të ndikojë pozitivisht në sjelljen e tij.

3. Organi kompetent, sipas rastit, ngarkon Njësinë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës ose shërbimet sociale dhe/ose psikologjike që të hartojnë një plan lidhur me mënyrën e realizimit të këshillimit dhe matjen e efekteve të tij hap pas hapi.

Neni 66

Paralajmërimi me gojë

1. Paralajmërimi me gojë përfshin gjithë shpjegimet që i jepen të miturit nga organet kompetente, mbi dëmin e shkaktuar prej veprimeve të tij dhe pasojave që rrjedhin nëse vepra penale do të përsëritet.

2. Në këtë rast, paralajmërimi i dhënë me gojë të miturit mbahet shënim në një regjistër të posaçëm, forma e të cilit përcaktohet me urdhër të Ministrit të Drejtësisë.

Neni 67

Paralajmërimi me shkrim

1. Paralajmërimi me shkrim përfshin pasqyrimin në një procesverbal të të gjitha shpjegimeve, sipas nenit 65, të këtij Kodi, që i jepet të miturit prej organeve kompetente.

2. Një kopje e këtij procesverbal i jepet të miturit dhe përfaqësuesit të tij ligjor.

3. Format i paralajmërimit me shkrim dhe të dhënat që duhet të përfshihen në të përcaktohen me urdhër të Ministrit të Drejtësisë.

Neni 68

Masat detyruese

1. Ndaj të miturit, mund të caktohet si masë detyruese, që ai të ndalohet:

- a) të kontaktojë/takojë një person të caktuar
- b) të shkojë/vizitojë një vend të caktuar;
- c) të ndryshojë vendin e banimit;
- ç) të largohet nga shtëpia gjatë një periudhe/orari të caktuar;
- d) të largohet pa leje nga një vend ose nga një rajon administrativ i përcaktuar;
- dh) të kryejë ndonjë veprim tjetër që pengon rishoqërimin dhe rehabilitimin e tij.

2. Masat detyruese për të miturin janë:

- a) të fillojë ose të rifillojë studimet në një institucion arsimor;
- b) të fillojë të punojë, duke pasur parasysh dhe respektuar dispozitat e Kodit të Punës;
- c) të kryejë një program edukativ, korigjues dhe/ose mjekësor;
- ç) të përmbushë detyrime të tjera që do të përforcojnë rishoqërimin e tij dhe parandalimin e rikryerjes së veprës penale.

3. Për masat e caktuara sipas pikës 2, shkronjat “a”, “b” dhe “c”, të këtij neni, njoftimi për masën detyruese, veç të miturit dhe përfaqësuesit të tij ligjor dhe/ose procedural, i përcillet edhe autoritetit përgjegjës në fushën e arsimit dhe/ose të formimit profesional, të

punësimit, shëndetësisë, Shërbimit të Provës dhe Njësisë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës.

4. Nëse jepen masat detyruese të parashikuara sipas këtij neni, organi kompetent, përcakton, sipas rastit, që realizimi dhe mbikëqyrja e tyre të bëhen nga Shërbimi i Provës ose Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës.

Neni 69

Vendosja nën kujdes e të miturit

1. Nëse kujdesi i prindit ose kujdestarit të të miturit në konflikt me ligjin, në rritjen, sjelljen dhe zhvillimin e personalitetit të tij nuk është i mjaftueshëm për të përmbushur qëllimin e masave detyruese dhe, kur është i nevojshëm kujdesi dhe mbikëqyrja e vazhdueshme nga ana e një personi ose shërbimit të specializuar, i mituri mund të vendoset nën kujdes në një program edukativ dhe/ose korigjues.

2. Programi edukativ dhe/ose korigjues, realizohet sipas rastit, nga institucionet përgjegjëse që përcaktohen nga legjislacioni në fuqi për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijëve. Autoritetet përgjegjëse, sipas këtij legjislacioni, caktojnë persona të specializuar për zbatimin e kujdesit të vazhdueshëm. Këto të fundit, në bashkëpunim me të miturin, prindërit e tij, kujdestarin, institucionet e mirëqenies sociale dhe të arsimit, mjekë dhe profesionistë të tjerë, ushtrojnë ndikim të vazhdueshëm mbi personalitetin dhe sjelljen e të miturit, kujdesen për trajtimin e tij dhe mbikëqyrin përmbushjen e detyrimeve të tij, sipas një plani individual.

3. Vendimi për vendosjen nën kujdes jepet, sipas rastit, nga prokurori ose gjykata për një periudhë nga gjashtë muaj deri në dy vjet.

4. Kujdesi dhe mbikëqyrja e vazhdueshme mund të realizohen pa qenë e nevojshme ndarja e plotë dhe e përhershme e të miturit nga mjedisi i tij i mëparshëm. Në këtë mënyrë, i mituri mund të vendoset pranë shërbimit të specializuar përgjatë 24 orëve ose me kohëzgjatje të pjesshme që varion nga 4 deri në 8 orë.

5. Në vendimin për vendosjen nën kujdes, organi procedues mban parasysh që ekzekutimi i saj të mos e pengojë shkollimin e rregullt dhe punën e të miturit, si dhe përfshirjen e tij në aktivitete të dobishme. Aktivitetet përshtaten me moshën, zhvillimin, prirjet dhe interesat e të miturit, me qëllim zhvillimin e ndjenjës së përgjegjësisë.

6. Prindërit e të miturit të vendosur nën kujdes, mund të përfshihen në procesin e zbatimit të kësaj mase, nëse kjo nuk është në kundërshtim me interesat e të miturit. Me dhënien e masës, organi procedues i jep prindërve ose kujdestarit udhëzime të veçanta dhe i vendos ata nën detyrimin për të bashkëpunuar me personin e specializuar në lidhje me të gjitha çështjet që mund të lindin.

7. Organi procedues, nëse çmon se do të ishte e nevojshme për një zbatim më efektiv të masës së dhënë, mund të urdhërojë gjithashtu që i mituri të përmbushë një ose më shumë masa detyruese, të parashikuara nga neni 68 i këtij Kodi.

8. Në rast të mospërmbushjes së detyrimeve, sipas këtij neni, shërbimi i specializuar për zbatimin e vendosjes nën kujdes, informon prokurorin.

9. Shërbimi i specializuar realizohet nga qendra disiplinore/edukuese të krijuara sipas legjislacionit për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve.

10. Në rastin e të miturit me aftësi të kufizuara, parashikimet e këtij neni zbatohen nga profesionistë të specializuar, sipas aftësisë së kufizuar dhe sipas legjislacionit për përfshirjen dhe aksesueshmërinë.

Neni 70

Përmbushja e masave alternative për shmangien nga ndjekja penale

1. Nëse për të miturin që ka kryer një vepër penale, është dhënë një masë alternative për shmangien nga ndjekja penale dhe kjo masë është përmbushur, ndaj tij nuk mund të ngrihet asnjë akuzë në lidhje me po këtë vepër penale.

2. Nëse i mituri i përmbush detyrimet, sipas marrëveshjes së shmangies, prokurori vendos menjëherë pushimin e çështjes.

3. I mituri që ka përmbushur një masë alternative për shmangien nga ndjekja penale nuk do të konsiderohet si i dënuar për një vepër penale dhe nuk do të trajtohet si person me të kaluar kriminale.

4. Përmbushja e masës së shmangies nga ndjekja penale realizohet dhe mbikëqyret nga Shërbimi i Provës, në bashkëpunim me shërbimin e ndërmjetësimin.

Neni 71

Mospërmbushja e masave alternative për shmangien nga ndjekja penale

1. Nëse i mituri, me qëllim, nuk e përmbush masën për shmangien e ndjekjes penale, për këtë, Shërbimi i Provës informon me shkrim prokurorin, duke shpjeguar në mënyrë të detajuar kohën, vendin, mënyrën dhe rrethanat e mospërmbushjes dhe situatën personale të të miturit.

2. I mituri, prindërit ose, sipas rastit, përfaqësuesi ligjor, informohen nga Shërbimi i Provës lidhur me pasojat e moszbatimit të kushteve dhe detyrimeve të masës së shmangies dhe rregullat e shqyrtimit në rast mospërmbushjeje.

3. Mospërmbushja e kushteve dhe detyrimeve që burojnë prej masës së shmangies nga ndjekja penale nuk përbën vepër penale dhe nuk sjell automatikisht kufizimin ose heqjen e lirisë së të miturit. Edhe në këtë rast, heqja e lirisë, konsiderohet nga organet kompetente si masa e fundit.

Neni 72

Procedura në rast mospërmbushjeje të masave alternative për shmangien nga ndjekja penale

1. Në rastet e parashikuara nga neni 71, i këtij Kodi, prokurori mund të japë një vendim për ndryshimin ose revokimin e pjesshëm ose të plotë të masës së shmangies pasi ka bërë një shqyrtim të detajuar të fakteve të raportuara.

2. Prokurori, në çdo rast, cakton një seancë të veçantë dëgjimore, merr mendimin e të miturit, i cili paraqet arsye lidhur me mospërbushjen e masës, duke zbatuar edhe parashikimet e nenit 59, të këtij Kodi, lidhur me pëlqimin e tij.

3. Nëse do të jetë e nevojshme, prokurori, mund të kërkojë një vlerësim të ri psikologjik, psikiatrik ose të kërkojë mendim për raportet e mëparshme të ekspertëve.

4. Prokurori pasi e rishqyrton këtë masë, si edhe masa të tjera, kontakton të miturin, përfaqësuesin e tij ligjor dhe dëgjon mendimin e punonjësit të Shërbimit të Provës mund të vendosë:

a) revokimin ose lënien në fuqi të vendimit për shmangien nga ndjekja penale;

b) ndryshimin e llojit të masës së shmangies;

c) zgjatjen e kohës së marrëveshjes.

5. Nëse organi procedues vendos që të rifillojë procedimi kundër të miturit, merr parasysh pjesën e masës që është përmbushur tashmë nga i mituri gjatë zbatimit të masës alternative të shmangies.

6. Në rast të revokimit të vendimit për shmangien, prokurori, me vendim të arsyetuar, vendos të shfuqizojë vendimin për mosfillimin e hetimit ose të vendimit të pushimit të çështjes së filluar dhe të vendosë rifillimin e hetimit.

7. Në rastin e revokimit të vendimit për shmangien, veprimet e kryera nga i mituri për të përmbushur masën e shmangies nga ndjekja penale do të shqyrtohen gjatë gjykimit.

8. Pranimi i përgjegjesisë për një vepër penale, me qëllim që të zbatohet një masë alternative për shmangien nga ndjekja penale, nuk mund të përdoret gjatë gjykimit kundër të miturit.

9. Nëse i mituri, nuk përmbush detyrimet e veçanta që i janë urdhëruar ose në qoftë se refuzon ose, në mënyra të tjera, ndërhyt në zbatimin e masës së mbikëqyrjes së vazhdueshme, gjykata, nëse është e mundur, mund të vendosë që, për këtë arsye, i mituri të vendoset në një qendër/institucion disiplinor/edukues për qëndrim të pandërprerë për jo më shumë se një muaj.

10. Procedura që zbatohet nga ana e Shërbimit të Provës, në rastet kur çmon mospërbushjen e masës së shmangies, përcaktohet me vendim të Këshillit të Ministrave.

KREU VIII ELEMENTE TË PROCESIT TË HETIMIT TË TË MITURIT NË KONFLIKT ME LIGJIN

Neni 73

Njoftimi për arrestimin ose ndalimin e të miturit

1. Organi procedues, që në momentin e arrestimit të të miturit, e informon atë lidhur me të drejtën për të njoftuar prindin dhe, në mungesë të tij, një person tjetër të rritur të treguar dhe pranuar prej tij.

2. Organi procedues menjëherë ndërmerr të gjitha masat e nevojshme për të realizuar njoftimin, sipas rastit, të përfaqësuesit ligjor ose procedural të të miturit, në përputhje me rregullat e parashikuara në këtë Kod.

3. Organi procedues menjëherë sapo e sjell të miturin në mjediset e institucionit përkatës njofton përfaqësuesin ligjor të të miturit ose personin e rritur, të treguar dhe pranuar prej tij, lidhur me arrestimin e të miturit, vendndodhjen e mbajtjes në paraburgim dhe shpjegon arsyet e arrestimit dhe i vë në dispozicion një kopje të Letrës së të Drejtave.

Neni 74

Caktimi dhe njoftimi i përfaqësuesit ligjor/procedural

1. Organi procedues njofton menjëherë Njësinë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës nëse:

a) përfaqësuesi ligjor nuk mund të gjendet;

b) del dukshëm se përfaqësuesi ligjor i të miturit ka abuzuar me të miturin ose në rastin e një krimi në familje;

c) ka dyshime lidhur me paanshmërinë e përfaqësuesit ligjor të të miturit për sa i përket natyrës së marrëdhënieve të tij me pjesëtarin e familjes, i cili është dëmtuar;

ç) ekziston një nga llojet e konfliktit të interesit.

2. Në rastet e parashikuara në pikën 1, të këtij neni, personave të përmendur u ndalohet të njihen me dokumentet që lidhen me të miturin.

3. Organi procedues cakton një person nga lista e dërguar nga Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës që do të kryejë përfaqësimin procedural, nëse:

a) është e pamundur që brenda një ore nga sjellja e të miturit në mjediset e organit procedues të gjendet përfaqësuesi ligjor;

b) i mituri nuk jeton me përfaqësuesin e tij ligjor dhe/ose refuzon ta kontaktojë atë;

c) përfaqësuesi ligjor vepron në kundërshtim me interesat e të miturit;

ç) i mituri është viktimë ose dëshmitar i një veprë penale të kryer nga përfaqësuesi i tij ligjor;

d) përfaqësuesi ligjor akuzohet për të njëjtën veprë penale që akuzohet i mituri;

dh) përfaqësuesi ligjor nuk është i disponueshëm.

4. Për çdo rast, caktimi i përfaqësuesit procedural bëhet duke marrë parasysh mendimin e të miturit.

5. Dispozitat mbi përfaqësuesin ligjor zbatohen plotësisht, sipas rastit, edhe për përfaqësuesit proceduralë lidhur me procesin penal.

Neni 75

Kushtet e të miturit në mjediset e paraburgimit

1. I mituri në mjediset e paraburgimit gëzon të gjitha të drejtat që gëzon i mituri i dënuar me burgim.

2. I mituri në paraburgim vendoset në mjedise të veçanta nga të rriturit.

3. Të miturit vendosen në mjedise të ndara nga njëri-tjetri sipas gjinisë.

4. Gjatë kohës që i mituri mbahet në paraburgim, sipas nevojës dhe në përputhje me moshën, gjininë dhe personalitetin, i ofrohet ndihmë sociale, edukative, psikologjike, mjekësore dhe fizike.

Neni 76

Pyetja e të miturit në konflikt me ligjin

1. Gjatë fazave të procedimit penal organi procedues garanton zbatimin e të drejtave të të miturit, duke synuar mbrojtjen e të miturit nga vetinkriminimi përmes garantimit të së drejtës për të heshtur dhe për të mos dhënë dëshmi.

2. Gjatë pyetjes së të miturit, nga ana e organit procedues garantohej trajtimi me dinjitet dhe në përputhje me standardet ndërkombëtare të të drejtave të njeriut dhe të fëmijëve.

3. Ndalohet çdo lloj keqtrajtimi fizik dhe/ose psikologjik i të miturit gjatë pyetjes ose me qëllim marrjen e ndonjë lloj informacioni prej tij.

4. Organi procedues konsulton paraprakisht me psikologun përmbajtjen e pyetjeve që do t'i drejtohen të miturit, duke synuar që atij t'i sigurohet pyetja në mënyrën e duhur, lehtësimi i dhënies së dëshmisë, eliminimi i frikësimit ose ndrojtjes nga procesi.

5. Pyetja e të miturit bëhet në prani të mbrojtësit dhe psikologut. Nëse i mituri jep pëlqimin, gjatë pyetjes së tij mund të marrë pjesë edhe përfaqësuesi ligjor/procedural.

6. Gjuha e përdorur gjatë pyetjes së të miturit duhet të jetë sa më miqësore dhe komunikimi të jetë në formë sa më të kuptueshme për të.

7. Në pyetjen e të miturit në konflikt me ligjin, veç parashikimeve të këtij neni, sipas rastit, zbatohen edhe dispozitat e Kodit Procedurës Penale për aq sa nuk bien në kundërshtim me këtë Kod.

Neni 77

Garancitë procedurale të pyetjes së të miturit në konflikt me ligjin

1. I mituri, përfaqësuesi ligjor ose psikologu ka të drejtë të kërkojë pushim në çdo kohë gjatë pyetjes së të miturit.

2. Organi kompetent, gjatë pyetjes së të miturit, kujdeset për një kohë pushimi në përputhje me moshën, nivelin e zhvillimit dhe rrethanat të tjera, në të cilat gjendet i mituri.

3. Ndalohet marrja në pyetje e të miturit gjatë natës, nga ora 22⁰⁰ - 8⁰⁰.

4. Të miturit i garantohet ushqim të paktën një herë në 4 orë nga ora 8⁰⁰ - 22⁰⁰ dhe ujë pa orar. Të miturit i garantohet e drejta e për të përdorur tualetin në çdo kohë.

5. Prokurori dhe oficeri i policisë gjyqësore gjatë hetimit kanë të drejtë të ndalojnë pjesëmarrjen e përfaqësuesit ligjor gjatë veprimit procedural vetëm nëse kjo gjë është në interesin më të lartë të fëmijës.

6. Organet kompetente, gjatë pyetjes së të miturit gjatë procesit të drejtësisë për të miturit në konflikt më ligjin, bëjnë kujdes në kufizimin sa më shumë të jetë e mundur të numrit të marrjes në pyetje.

7. Pyetja e të miturit nën 14 vjeç që ka kryer veprë penale, bëhet pasi i shpjegohet në mënyrë të qartë dhe të kuptueshme se ai nuk ka përgjegjësi penale për shkak të moshës. Atij i shpjegohet, gjithashtu, se nuk ka përgjegjësi penale në rast se refuzon për të dëshmuar ose jep dëshmi të rreme.

8. Rregullat e përfshira në këtë nen zbatohen edhe në veprimet administrative të policisë dhe të organeve të tjera që kryejnë veprimtari administrative në kuadrin e drejtësisë penale për të mitur.

Neni 78

Kontrolli personal i të miturit

1. Gjatë kontrollit personal, organet e procedimit garantojnë mbrojtjen e jetës private dhe dinjitetit të të miturit.

2. Organet e procedimit në çdo rast i shpjegojnë të miturit me gjuhë të kuptueshme arsyet e kontrollit personal.

3. Oficeri i policisë gjyqësore informon të miturin mbi aktin, me të cilin është vendosur kontrolli personal.

4. Kontrolli personal realizohet nga persona të së njëjtës gjini me të miturin ose të gjinisë së zgjedhur nga vetë i mituri.

5. Në çdo rast të kontrollit personal të të miturit, është e detyrueshme prania e mbrojtësit të tij.

Neni 79

Kontrolli/ekzaminimi intim dhe mjekësor i të miturit

1. Kontroll intim përbëjnë veprimet që lidhen me kontrollin/ekzaminimin fizik në trup të të miturit, me përjashtim të kontrollit të gojës.

2. Kontrolli intim i të miturit mund të bëhet vetëm me vendim gjykate, përveç rasteve kur shëndeti dhe jeta e të miturit është në rrezik, në raste urgjente dhe kur ka shkaqe të arsyeshme për të besuar se informacioni që do të merret mund të humbasë, mund të humbasë vlerë ose prova e marrë mund të shkatërrohet.

3. Në të gjitha rastet marrja e një objekti dhe/ose materiali nga trupi i të miturit bëhet në mjedise, të cilat kanë leje për ushtrimin e një veprimtari mjekësore, me pjesëmarrjen e një mjeku të certifikuar dhe infermieri me të njëjtën gjini të të miturit, si dhe në prani të përfaqësuesit ligjor dhe mbrojtësit të tij.

4. Kontrolli dhe veprime të tjera procedurale, të cilat kanë të bëjnë me heqjen pjesërisht ose plotësisht të veshjeve të të miturit, ndërmerren vetëm bazuar në një vendim gjyqësor që merret pasi është marrë mendimi i të miturit dhe në praninë e përfaqësuesit ligjor dhe të mbrojtësit, përveç rasteve që rrezikojnë sigurinë publike dhe në rastet e parashikuara lidhur me flagrancën, sipas dispozitave të Kodit të Procedurës Penale.

5. Kontrolli intim realizohet nga persona të së njëjtës gjini me të miturin ose të gjinisë së zgjedhur nga vetë i mituri.

6. Për rastet e parashikuara nga pikat 2 dhe 4, të këtij neni gjykata vendos, brenda 12 orëve nga paraqitja e kërkesës, pa pjesëmarrjen e palëve.

7. Nëse i mituri nuk është dakord për pjesëmarrjen e përfaqësuesit ligjor gjatë kontrollit të parashikuar në pikat 2 dhe 4, të këtij neni ose përfaqësuesi ligjor nuk mund të marrë pjesë, veprimet procedurale do të kryhen në prani të përfaqësuesit procedural të caktuar sipas dispozitave të këtij Kodi.

8. Në çdo rast të kontrollit/ekzaminimit intim dhe mjekësor të të miturit, është e detyrueshme prania e mbrojtësit të të miturit.

9. Marrja e detyrueshme e materialeve biologjike nga i mituri ose kryerja e procedurave mjekësore të detyruara bëhen sipas rregullave të parashikuara në nenin 201, shkronja “a”, të Kodit të Procedurës Penale.

Neni 80

Përmbajtja e vendimit të kontrollit intim dhe mjekësor

Vendimi i gjykatës lidhur me kërkesën për kontrollin intim dhe mjekësor, përveç parashikimeve të nenit 383, të Kodit të Procedurës Penale, përmban edhe:

- a) subjektin që ka sjellë kërkesën në gjykatë;
- b) identitetin e të miturit, ndaj të cilit do të ndërmerret veprimi;
- c) shkaqet e arsyeshme për të kryer veprimin procedural;
- ç) objektin, sendin ose substancën dhe të dhëna lidhur me to, të cilat mund të gjenden gjatë kontrollit;
- d) afatin e ekzekutimit të vendimit;
- dh) organin që do të ekzekutojë vendimin.

KREU IX MASAT E SIGURIMIT

Neni 81

Caktimi i masës së sigurimit

1. Ndaj të miturit nuk mund të caktohet një masë sigurimi më e rëndë, nëse i njëjti qëllim mund të realizohet me një masë më të lehtë.

2. Kur kërkohet të caktohet masë sigurimi ndaj një të mituri, prokurori në kërkesë dhe gjykata në vendim mban parasysh dhe arsyeton interesin më të lartë të të miturit, nevojat specifike të tij dhe kërkesën për të mos ndërprerë proceset edukative, të mirërritjes dhe të zhvillimit normal të një të mituri.

3. Në caktimin e masës së sigurimit, gjyqtari dëgjon personalisht të miturin dhe jep vendimin menjëherë.

Neni 82

Masa sigurimi të veçanta për të miturit

Përveç masave të sigurimit të parashikuara në Kodin e Procedurës Penale, ndaj të miturit në konflikt me ligjin mund të vendosen edhe këto masa:

- a) vendosja e të miturit në mbikëqyrje;
- b) vendosja e të miturit në një shërbim të specializuar.

Neni 83

Vendosja e të miturit në mbikëqyrje

1. Vendosja e të miturit në mbikëqyrje synon garantimin e paraqitjes së të miturit, sa herë kërkohet, përpara oficerit të policisë gjyqësore, prokurorit ose gjykatës. Kjo masë realizohet përmes marrjes përsipër nga ana e prindit, të afërmit, institucionit ose personit të specializuar që të garantojë sjelljen e të miturit dhe të mbikëqyrës nëse sjellja është e përshtatshme.

2. Vendosja në mbikëqyrje, sipas pikës 1, të këtij neni, bëhet vetëm me pëlqimin e të miturit dhe të personit që do ta mbikëqyrë atë.

3. Personi mbikëqyrës mund të tërhiqet nga ushtrimi i mbikëqyrjes së të miturit në çdo kohë, në rast se çmon se nuk mund të garantojë paraqitjen e të miturit sa herë kërkohet nga organi kompetent dhe nuk garanton sjelljen dinjitoze të të miturit. Personi mbikëqyrës, për këtë, njofton menjëherë gjykatën.

4. Personi mbikëqyrës mund të zëvendësohet në rastin e tërheqjes ose dështimit të mbikëqyrjes.

5. Në rast se mbikëqyrja e të miturit dështon për shkaqe objektive që nuk lidhen me personin mbikëqyrës, gjykata vendos zëvendësimin e tij.

6. Kur dështimi vjen nga veprime ose mosveprime të personit mbikëqyrës, gjykata urdhëron dënimin e tij me gjobë deri në 20 000 lekë.

7. Urdhri i gjykatës është i paankimueshëm.

8. Gjykata, sipas rastit, vendos zëvendësimin e personit mbikëqyrës ose të masës së sigurimit ndaj të miturit.

Neni 84

Vendosja e të miturit në një shërbim të specializuar

1. Vendosja e të miturit në një shërbim të specializuar bëhet ndaj të miturit, interesat e të cilit kërkojnë një vëmendje dhe mbikëqyrje të posaçme dhe që për rrethanat konkrete nuk mund të realizohet nga ana e prindit ose personave të afërm.

2. Shërbimi i specializuar mundësohet nga institucionet ose persona juridikë të licencuar edhe për këtë qëllim dhe në përputhje me ligjin për të drejtat dhe mbrojtjen e fëmijës.

3. Rregullat mbi mënyrën e organizimit, të funksionimit të shërbimit të specializuar, të programeve dhe mënyrës së financimit të tyre miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 85

Afati dhe vleftësimi i arrestit ose ndalimit të të miturit

1. I mituri mund të arrestohet ose ndalohet në përputhje me dispozitat e Kodit të Procedurës Penale dhe të këtij Kodi.

2. Kur nuk urdhëron lirimin e menjëhershëm, prokurori, pa vonesë, por, sidoqoftë brenda 48 orëve nga arrestimi ose ndalimi, kërkon vleftësimin e tyre në gjykatën kompetente.

3. Mosrespektimi i këtij afati bën që arrestimi ose ndalimi të humbasë fuqinë dhe i mituri të lirohet menjëherë, përveç kur gjykata i vleftëson ato dhe cakton masë sigurimi.

4. Në shqyrtimin për vleftësimin e arrestit ose të ndalimit, gjyqtari dëgjon personalisht të miturin dhe jep vendimin menjëherë.

Neni 86

Kushtet për vendosjen e arrestit në burg për të miturit

Përveç parashikimeve të nenit 228, të Kodit të Procedurës Penale, masa e arrestit në burg mund të vendoset për të miturin vetëm si një alternativë e fundit dhe vetëm nëse ekziston edhe ndonjë nga kriteret e mëposhtme:

- a) sanksioni i parashikuar për veprën penale, për të cilën ai akuzohet është me burgim dhe ka minimumin e dënimit mbi 7 vjet;
- b) masa është e domosdoshme, sepse i mituri:
  - i) përbën rrezik serioz për të dhe/ose për të tjerët dhe ky rrezik nuk mund të mënjanohet me ndonjë mënyrë tjetër;
  - ii) përpiqet t'i shmanget drejtësisë.

Neni 87

Zbatimi i masës së arrestit në burg për të miturit

1. Çdo muaj nga zbatimi i vendimit të arrestit gjykata edhe kryesisht, pasi dëgjon palët, vendos vazhdimin, zëvendësimin ose revokimin e masës.

2. Prokurori ka barrën e provës për të arsyetuar vazhdimin e arrestit në burg.

3. Dispozitat e Kodit të Procedurës Penale zbatohen për aq sa është e mundur për paraburgimin ndaj të miturit në konflikt me ligjin.

4. Pavarësisht nga parashikimi i bërë në pikën 3, të këtij neni, i mituri nuk mund të mbahet në paraburgim më shumë se gjysma e kohës së paraburgimit të caktuar për të rriturin, sipas Kodit të Procedurës Penale.

KREU X
ELEMENTE TË PROCESIT TË GJYKIMIT TË TË MITURIT
NË KONFLIKT ME LIGJIN

Neni 88

Gjykim i drejtë dhe i shpejtë

1. Gjykimi i të miturit në konflikt me ligjin bëhet duke mbajtur në konsideratë respektimin e parimit të parashikuar në nenin 17, të këtij Kodi, mbi shqyrtimin pa vonesë dhe me përparësi.

2. Çështja e një të mituri në konflikt me ligjin dërgohet në gjykatë jo më vonë se 3 muaj nga dita e regjistrimit të emrit në regjistër, me përjashtim të rasteve kur gjatë kësaj periudhe ai është akuzuar për një veprë tjetër penale ose në rastet e veprave penale që gjykohen nga Gjykata Kundër Korrupsionit dhe Krimin të Organizuar. Në këto raste zbatohen afatet e parashikuara në Kodin e Procedurës Penale.

3. Gjykata e shkallës së parë përfundon shqyrtimin e çështjes në një kohë sa më të shpejtë, por jo më vonë se 6 muaj nga data e depozitimit të akteve në gjykatë.

4. Gjykata e apelit përfundon shqyrtimin e çështjes në një kohë sa më të shpejtë, por jo më vonë se 2 muaj nga data e dërgimit të akteve në gjykatë.

5. Gjykata e Lartë shqyrton pranueshmërinë e rekursit, si dhe gjykon çështjen sa më shpejt të jetë e mundur.

Neni 89

Gjykimi me dyer të mbyllura

Gjykimi i një të mituri në konflikt me ligjin zhvillohet në seancë gjyqësore me dyer të mbyllura.

Neni 90

Pjesëmarrja në gjykim e të miturit

1. Gjykimi i të miturit nuk mund të zhvillohet në mungesë të tij.

2. Gjykata garanton pjesëmarrjen e të miturit në gjykim përmes:

a) zhvillimit të një procesi të pranueshëm për aftësinë e të kuptuarit të të miturit;

b) realizimit të pushimeve të herëpashershme dhe me kohë të arsyeshme, në përputhje me moshën, kushtet shëndetësore, nevojat e veçanta, përfshirë nevoja që lidhen me aftësinë e kufizuar dhe rrethana të tjera të të miturit.

Neni 91

Gjykimi në prani të të miturit dhe kufizimet

1. Gjykimi zhvillohet vetëm në prani të të miturit.

2. Gjykata, me iniciativën e vet ose me kërkesë të palës, mund të marrë vendim lidhur me largimin e të miturit nga salla e gjyqit gjatë shqyrtimit vetëm të një ose disa provave, nëse kjo është në interesin më të lartë të të miturit.

3. Mungesa e të miturit gjatë procesit gjyqësor duhet të jetë për një periudhë sa më të shkurtër.

4. Gjyqtari gjatë gjykimin ka të drejtë të ndalojë pjesëmarrjen e përfaqësuesit ligjor gjatë veprimit procedural vetën, nëse kjo gjë është në interesin më të lartë të fëmijës.

5. Menjëherë pas miratimit të vendimit, sipas pikës 2, të këtij neni, gjykata i shpjegon palëve të drejtën për të kundërshtuar këtë vendim, brenda së njëjtës seancë, duke i dhënë gjykatës argumentet e tyre. Në rast kundërshtimi, gjykata, pezullon shqyrtimin e provës deri në marrjen e vendimit. Vendimi lidhur me pranimin ose jo të kundër-shtimit merret menjëherë.

6. Pasi i mituri kthehet në sallën e gjyqit, gjykata, i shpjegon të miturit, aq sa është e nevojshme dhe në mënyrë të kuptueshme, përmbajtjen e provave të shqyrtuara në mungesë të tij.

7. Në të gjitha rastet kur gjykata shqyrton provat në mungesë të të miturit, mbrojtësi ose përfaqë-suesi ligjor duhet të jenë të pranishëm.

Neni 92

Pranimi i fajësisë prej të miturit

1. Gjatë procedurës së hetimit dhe gjykimit i mituri i pandehur nuk mund të detyrohet të bëjë deklaratime që tregojnë vetëpërgjegjësi penale.

2. Heshtja e të miturit gjatë procedurës së hetimit dhe gjykimit nuk mund të konsiderohet si pranim i fajësisë.

3. Në rast se i mituri pranon fajësinë, gjykata, në çdo rast, duhet të sigurohet që kjo nuk ndodh për shkaqe që lidhen me moshën, zhvillimin dhe aftësinë e të miturit për të perceptuar dhe kuptuar frikën e një dënimi të mundshëm ose frikën prej tejzgjatjes së kohës së marrjes në pyetje.

KREU XI

QËLLIMI DHE LLOJET E DËNIMIT PËR TË MITURIT

Neni 93

Qëllimi i dënimit

Qëllimi i dënimit të të miturit është rishoqërimi, riintegrimi, rehabilitimi dhe parandalimi i rikryerjes së veprës penale ose i kryerjes së një vepre tjetër penale, duke i ofruar të miturit kujdes, asistencë dhe mbikëqyrje.

Neni 94

Parimet e përgjithshme të dënimit

1. Gjatë gjithë procesit të marrjes së vendimit, gjykata, mban në konsideratë se dënimi me burgim i të miturit është mjeti i fundit i mundshëm, i cili konsiderohet vetëm nëse masat e shmangies, të parashikuara në kreun VII, të këtij Kodi, janë të përshtatshme.

2. Gjatë dhënies së vendimit gjykata merr në konsideratë në radhë të parë interesin më të lartë të të miturit dhe raportin e vlerësimit individual për të.

3. Gjatë marrjes së vendimit ndaj të miturit që është deklaruar fajtor për një vepër penale, gjykata mban në konsideratë gjithashtu:

a) trajtimin e të miturit në mënyra të përshtatshme për garantimin e mirëqenies së tij;

b) përshtatjen me rrethanat dhe rrezikshmërinë e veprës së kryer, si dhe me moshën, rrethanat individuale dhe nevojat e veçanta të të miturit;

c) nxitjen e riintegritimit të të miturit dhe përfshirjen e tij në një rol sa më konstruktiv në shoqëri;

ç) parashikimin e një plani individual për sa më sipër;

d) caktimin e një dënimi sa më të përshtatshëm për të korrigjuar sjelljen e të miturit.

4. Urdhri penal i parashikuar në nenin 406/a deri në nenin 406/f, të Kodit të Procedurës Penale, nuk zbatohet në rastin e të miturit në konflikt me ligjin.

5. Gjykimi me marrëveshje, parashikuar nga neni 406/d deri në nenin 406/f, të Kodit të Procedurës Penale, zbatohet në rastin e zbatimit të masës së shmangies për të miturin në konflikt me ligjin.

Neni 95

Llojet e dënimeve për të mitur

1. Dënimet për të miturit janë dënimet jo me burgim dhe dënimi me burgim.

2. Në dënimet jo me burgim përfshihen:

a) kufizimi i lirisë;

b) qëndrimi në shtëpi;

c) gjoba;

ç) kryerja e një pune me interes publik;

d) ndalimi për kryerjen e një veprimtarie;

dh) përmbushja e detyrimeve të caktuara.

Neni 96

Klasifikimi dhe caktimi i dënimeve për të mitur

1. Dënimet ndaj të miturit klasifikohen në dënime kryesore dhe plotësuese.

2. Janë dënime kryesore:

- a) burgimi;
- b) kufizimi i lirisë;
- c) gjoba.

3. Janë dënime plotësuese:

- a) ndalimi për kryerjen e një veprimtarie;
- b) kryerja e një pune me interes publik;
- c) përmbushja e detyrimeve të caktuara;
- ç) qëndrimi në shtëpi.

4. Ndaj të miturit mund të jepet vetëm një dënim kryesor.

5. Dënimi kryesor mund të jepet së bashku më jo më shumë se një dënim plotësues.

6. Bashkë me dënimin mund të jepen një ose disa masa të parashikuara nga kreu VII i këtij Kodi.

Neni 97

Burgimi

1. Burgimi ndaj një të mituri mund të zbatohet në rast se ai ka kryer një veprë penale për të cilën minimumi i dënimin të parashikuar është 7 vjet dhe kur ky dënim është i nevojshëm për shkak të natyrës, rrezikshmërisë së lartë shoqërore të veprës penale dhe shkallës së fajësisë.

2. Për të miturin dënimi me burgim nuk mund të jetë më shumë se gjysma e dënimin që parashikohet për veprën penale të kryer, por jo më shumë se 12 vjet.

3. Për përcaktimin e masës së dënimin për të miturin, gjykata merr parasysh dhe i kushton vëmendje të veçantë të gjitha rrethanave që lidhen me shkallën e pjekurisë së të miturit dhe kohën që nevojitet për edukimin dhe formimin profesional. Megjithatë, në varësi të

shkallës së fajësisë, dënimi mund të jetë më i shkurtër, kur vlerësohet se është i mjaftueshëm për të arritur qëllimin e tij.

Neni 98

Kufizimi i lirisë

1. Kufizimi i lirisë është vendosja e të miturit në një institucion/qendër të caktuar nën mbikëqyrje pa u izoluar nga shoqëria dhe komuniteti, me qëllim edukimin dhe rehabilitimin përmes programeve të posaçme.

2. Në mjediset, në të cilat realizohet kufizimi i lirisë:

- a) niveli i masave të sigurisë është i ulët;
- b) numri i të miturve të vendosur në to është sa më i vogël, me qëllim që të mundësohet trajtimi individual i tyre;
- c) përmasat e këtyre mjediseve janë të tilla që lehtësojnë aksesin dhe kontaktin e të miturit me familjarët.

3. Mjediset, në të cilat realizohet kufizimi i lirisë:

- a) kanë shpërndarje gjeografike në të gjithë territorin e vendit, me qëllim që të miturve t'u garantohet kontakti me familjarët e tyre;
- b) janë të integruara me mjedisin shoqëror, ekonomik dhe kulturor të komunitetit.

4. Kufizimi i lirisë për të miturin nuk mund të jetë më shumë se tre vjet.

5. Rregullime të veçanta, lidhur me funksionimin e mjediseve dhe përcaktimin e nivelit të sigurisë të tyre, standardet e programeve të edukimit dhe të rehabilitimit, në rastet e kufizimit të lirisë, përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

Neni 99

Gjoba

1. Masa e gjobës mund të zbatohet për një të mitur nëse ka të ardhura monetare nga një burim i ligjshëm.

2. Në rastet kur gjoba i vendoset një të mituri, masa e saj është sa gjysma e gjobës që do t'i jepej një të rrituri në të njëjtat kushte, sipas parashikimeve të Kodit Penal.

Neni 100

Ndalimi për kryerjen e një veprimtarie

1. I mituri mund të ndalohej të kryejë një veprimtari të caktuar për një periudhë kohore nga një deri në tre vjet, nëse kjo çmohet si e papërshtatshme nga gjykata për rehabilitimin e të miturit dhe parandalimin e kryerjes prej tij të veprave penale të tjera.

2. I mituri mund të ndalohej të kryejë një veprimtari të caktuar, sipas pikës 1, të këtij neni, deri në moshën 18 vjeç.

Neni 101

Kryerja e një pune me interes publik

1. Kryerja e një pune me interes publik për të miturit mund të jetë nga 40 deri në 300 orë. Kohëzgjatja ditore e punës me interes publik nuk mund të jetë më shumë se 4 orë në ditë.

2. Nëse burgimi është zëvendësuar me punë me interes publik, puna me interes publik mund të jetë më e gjatë në kohë. Në këtë rast bëhet konvertimi, sipas nenit 109 të këtij Kodi.

3. Në rastet e zbatimit të vendimit për kryerjen e një pune me interes publik, si një vendim plotësues, kryerja e kësaj pune, mund të vendoset për një kohë më të shkurtër se minimumi i orëve të parashikuara në pikën 1 të këtij neni.

4. Puna me interes publik zbatohet në mënyrë të tillë që të mos pengojë procesin e edukimit dhe mund të shoqërohet me detyrimin për ndjekjen e një kursi profesional.

5. Në rastet e marrjes së vendimit për kryerjen e një pune me interes publik është e nevojshme që i mituri të vendoset në një vend pune ku përvoja i shërben të bëhet një njeri i denjë.

6. Puna me interes publik, si një vendim plotësues, mund të zbatohet ndaj një të mituri edhe në rastet kur neni përkatës i Kodit Penal nuk e parashikon atë si një lloj dënimi.

Neni 102

Përmbushja e detyrimeve të caktuara

1. Gjykata mund të urdhërojë që i mituri në konflikt me ligjin penal të përmbushë një ose më shumë detyrime të caktuara, të tilla si:

a) të ndjekë arsimin e detyrueshëm ose, sipas rastit, një program arsimimi;

b) të ndjekë një program të formimit profesional, sipas ligjit për arsimin profesional;

c) të përmbushë detyrimet që rrjedhin nga marrëdhënia e punës e siguruar nga programet sociale të punësimit;

ç) të riparojë dëmin civil të shkaktuar;

d) të ndjekë një program rehabilitues të trajtimit psikologjik ose mjekësor, përfshirë, sipas rastit, trajtimin detoksifikues nga përdorimi i alkoolit ose drogës;

dh) të mos frekuentojë vende të caktuara;

e) të mos shoqërohet me persona të caktuar, të cilët mund të ndikojnë negativisht në sjelljen dhe edukimin e tij.

2. Gjykata, sipas rastit, mund të urdhërojë, për aq sa janë të zbatueshme, edhe detyrimet e parashikuara nga neni 60, i Kodit Penal, ose edhe detyrime të tjera që çmohen prej saj se janë në interesin më të lartë të të miturit.

3. Me vendim të Këshillit të Ministrave përcaktohen autoritetet kompetente dhe procedura që do të ndiqet nga ana e tyre në rastet e urdhërimeve të gjykatës, sipas pikës 1 të këtij neni.

Neni 103

Qëndrimi në shtëpi

1. Qëndrimi në shtëpi parashikon detyrimin e të miturit të mos largohet, për një periudhë të caktuar, nga banesa e tij e përhershme ose e përkohshme ose një vend i caktuar, ku ai qëndron ose kurohet përkohësisht.

2. Qëndrimi në shtëpi mund të jepet për një periudhë nga 6 muaj deri në 1 vit.

3. Qëndrimi në shtëpi zbatohet në rastin e veprave penale që dënohen jo më shumë se me 5 vjet burgim.

4. Qëndrimi në shtëpi zbatohet në mënyrë të tillë që të mos cenojë procesin arsimor dhe/ose të punësimit të të miturit.

5. Qëndrimi në shtëpi mund të mbikëqyret në mënyrë elektronike.

Neni 104

Pezullimi i ekzekutimit të vendimit me burgim

1. Nëse gjykata jep dënim me burgim deri në pesë vjet dhe i mituri nuk është dënuar më parë për kryerjen e një veprave penale me dashje, ajo mund të vendosë pezullimin e ekzekutimit të vendimit me burgim dhe të urdhërojë që i dënuari të mbajë kontakte me Shërbimin e Provës dhe të vihet në provë, me kusht që gjatë kohës së provës të mos kryejë veprë tjetër penale.

2. Në rastet kur gjykata vendos, sipas pikës 1, të këtij neni, i referohet parashikimeve të nenit 59 të Kodit Penal.

Neni 105

Rregulla të dënimit jo me burgim

Kur jep dënimin jo me burgim, gjykata mundet që ndaj të miturit, të vendosë një ose disa prej masave detyruese, sipas parashikimeve të nenit 68 të këtij Kodi. Në këto raste ndaj të miturit nuk mund të vendosen masa detyruese, të cilat janë të pamundura të përmbushen prej tij ose tejkalojnë aftësitë mendore dhe fizike të të miturit.

Neni 106

Dënimi nën minimumin e parashikuar nga ligji

Gjykata, nisur nga rrezikshmëria e pakët e të miturit dhe e veprës penale, nga rrethanat konkrete të kryerjes së saj, nga sjellja e mëparshme e të miturit, nga fakti se i mituri nuk ka qenë i dënuar më parë, nga prania e disa rrethanave lehtësuese dhe mosprania e asnjë

rrethane rënduese, mund të caktojë një dënim nën minimum ose një lloj dënimi më të butë se ai që parashikon dispozita përkatëse.

KREU XII EKZEKUTIMI I VENDIMEVE

Neni 107

Ekzekutimi i vendimit të dënimit jo me burgim

1. Ekzekutimi i vendimit të dënimit jo me burgim, të parashikuar prej këtij Kodi, zbatohet nga Drejtoria e Përgjithshme e Shërbimit të Provës.

2. I mituri vazhdon të vuajë dënimin jo me burgim ose me kusht të përcaktuar në vendimin e dënimit si i mitur edhe nëse ka mbushur moshën 18 vjeç para fillimit të ekzekutimit ose gjatë ekzekutimit të këtij vendimi. Në këtë rast, zbatohen dispozitat përkatëse të këtij Kodi.

3. Në rast të shkeljes së regjimit të përcaktuar për ekzekutimin e vendimit të dënimit jo me burgim nga një i mitur, Shërbimi i Provës harton një procesverbal paralajmërimi, i cili, sipas rastit, i dorëzohet ose i dërgohet me postë të dënuarit kundrejt vërtetimit të marrjes.

4. Nëse i mituri i shmanget vuajtjes së dënimit jo me burgim, dënimin me kusht ose kryerjes së një detyrimi, Shërbimi i Provës, pasi të ketë verifikuar faktet dhe rrethanat, i raporton prokurorit dhe, sipas rastit, i propozon ndryshimin e vendimit.

5. Prokurori, sipas rastit, mund t'i kërkojë gjykatës ndryshimin e vendimit.

6. Gjykata, gjatë shqyrtimit të kërkesës, dëgjon prokurorin, të miturin, mbrojtësin e tij dhe merr mendimin e përfaqësuesit të Shërbimit të Provës dhe përfaqësuesit ligjor të të miturit.

7. Me kërkesë të palës/ve, gjykata mund të shqyrtojë edhe prova të tjera.

8. Në këtë rast gjykata shprehet brenda një jave nga paraqitja e kërkesës.

Kryerja e një vepre penale gjatë ekzekutimit të dënimit jo me burgim

1. Në qoftë se brenda periudhës së vuajtjes së dënimit jo me burgim ose dënimit me kusht i mituri kryen një vepër penale, Shërbimi i Provës njofton prokurorin, i cili, sipas rastit, i drejtohet gjykatës.

2. Në qoftë se brenda periudhës së vuajtjes së dënimit jo me burgim ose dënimit me kusht i mituri kryen një vepër penale më të lehtë ose një vepër penale nga pakujdesia, në rast të deklarimit fajtor, gjykata, sipas rastit, mund të vendosë ndryshimin ose jo të vendimit përkatës.

3. Në rast se i mituri kryen një krim me dashje ose krim, për të cilin parashikohet dënimi mbi 8 vjet burgim, në rast të deklarimit fajtor, gjykata, me kërkesë të prokurorit, mund të revokojë vendimin e dënimit jo me burgim dhe të marrë vendim për zbatimin e dënimit me burgim për pjesën e mbetur të dënimit, duke mbajtur në konsideratë që dënimi me burgim është alternativa e fundit.

Llogaritja për efekt konvertimi të dënimit

Gjykata, në rastet kur ndryshon vendimin e dënimit, llogaritja për efekt të konvertimit të dënimit konsideron të barabarta me njëra tjetrën si më poshtë:

- a) dhjetë orë punë me interes publik, me
- b) pesë mijë lekë gjobë, me
- c) tre ditë qëndrimi në shtëpi, me
- ç) dy ditë të kufizimit të lirisë, me
- d) një ditë burgim.

Vendosja e të miturit në mjediset e paraburgimit dhe të burgimit

1. I pandehuri i mitur, ndaj të cilit caktohet paraburgimi si masë sigurimi, duhet të vendoset vetëm në seksionin për të mitur në mjediset e paraburgimit, ndërsa i mituri i dënuar me burgim vendoset në institucion për ekzekutimin e vendimeve penale të posaçëm për të miturit.

2. Shërbimet në institucionet e paraburgimit dhe burgimit ku vendosen të pandehurit/të dënuarit e mitur duhet të jenë në përputhje me kërkesat e respektimit të shëndetit dhe dinjitetit të të miturit dhe të jenë në funksion të rishoqërimit, riintegrit, rehabilitimit dhe parandalimit të rikryerjes së veprës penale ose të kryerjes së një vepre tjetër penale, duke i ofruar të miturit kujdes, asistencë dhe mbikëqyrje.

3. Për garantimin e interesit më të lartë të të miturit, institucioni përkatës i paraburgimit ose i burgimit duhet të ketë personel të mjaftueshëm, të specializuar dhe të trajnuar në vazhdimësi.

4. Në personelin e institucioneve të paraburgimit dhe të burgimit për të mitur duhet të ketë të paktën një mjek, një infermier, një psikolog, një punonjës social. Sipas rastit, institucioni duhet të sigurojë mundësinë e një mjeku peditër, mjeku psikiatër ose çdo specialisti tjetër, sipas nevojave dhe sipas një regjimi kontrolli të përcaktuar.

5. Të miturit në Institucionet e Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur ose në seksionet për të miturit u garantohe mbikëqyrja dhe kontrolli vizual dhe/ose elektronik i të miturve. Rregulla të veçanta lidhur me mbikëqyrjen dhe kontrollin përcaktohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Rregulla të posaçme të ekzekutimit të vendimit me burgim

1. Në funksion të interesave të posaçëm të mbrojtjes dhe kujdesit për të miturit merren masa të veçanta, me të cilat garantohe standardet e përcaktuara nga Kushtetuta, marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara, si dhe nga dispozitat e këtij Kodi.

2. Në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve parashikohen në mënyrë të veçantë rregulla për:

- a) strukturën dhe funksionimin e Institucioneve të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur;
- b) planifikimin individual të ekzekutimit të dënimit për të mitur;
- c) zbatimin e formave të stimuljeve dhe masave të tjera për të dënuarit e mitur;
- ç) dhënien e masave disiplinore ndaj të dënuarve të mitur;
- d) procedurën për shqyrtimin e kërkesave dhe ankesave të të dënuarve të mitur;
- dh) organizimin e procesit të rehabilitimit të të dënuarve të mitur;
- e) kushtet për zbatimin e masave të sigurisë dhe përdorimin e mjeteve të posaçme për të dënuarit e mitur;
- ë) funksionimin e regjistrave dhe fashikujve personalë të të dënuarve të mitur;
- f) mbikëqyrjen dhe kontrollin vizual dhe/ose elektronik të të dënuarve të mitur;
- g) kushtet më të detajuara për ekzekutimin e vendimit me burgim për të dënuarit e mitur.

Neni 112

Mbrojtësi i të miturit gjatë ekzekutimit

1. Për realizimin e të drejtave në procesin e ekzekutimit të vendimeve penale, të miturit i caktohet mbrojtës kryesisht sipas dispozitave të këtij Kodi dhe legjislacionit në fuqi.

2. Me pëlqimin e të miturit dhe kur kjo është në interes të tij, ky mbrojtës mund të jetë i njëjti që e ka përfaqësuar atë në fazat e mëparshme të procesit.

KREU XIII KUSHTET DHE RREGULLAT PËR TË MITURIT NË MJEDISËT E PARABURGIMIT DHE BURGIMIT

Neni 113

Vendet e veçanta për të pandehurit/të dënuarit e miturit

1. Të pandehurit/të dënuarit e mitur vendosen veçmas nga të paraburgosurit/të dënuarit e rritur.
2. Ndalohet vendosja, mbajtja ose lëvizja e të miturit jashtë institucionit së bashku me një të rritur.
3. Të paraburgosurat/të dënuarat e mitura vendosen veçmas nga të paraburgosurit/të dënuarit meshkuj të mitur.
4. Mund të bëhet përjashtim nga rregulli i pikave 2 dhe 3, të këtij neni, në rastet kur të miturit, pavarësisht përkatësisë gjinore, dhe të miturit me të rriturit marrin pjesë bashkërisht në veprimtaritë rehabilituese, arsimore, kulturore, sportive dhe veprimtari të tjera me natyrë kulturore dhe edukative.
5. Në mënyrë që të sigurohet mjedis i sigurt për të miturit në institucionin/seksionin për ta, të miturit ndahen në bazë të grupmohës, llojit dhe rëndësisë së veprës penale, zhvillimit fizik dhe mendor, si dhe karakteristikave të tjera duke mbajtur parasysh interesin më të lartë të të miturit.
6. Rregulla më të detajuara për mjediset e paraburgimit dhe të burgimit të të miturve në konflikt me ligjin përcaktohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 114

Kontrolli mjekësor, psikologjik dhe vendosja e përshtatshme në mjedisë

1. Menjëherë pas pranimit në mjediset e burgimit ose të paraburgimit çdo i mitur duhet të ekzaminohet nga një mjek, me qëllim identifikimin dhe regjistrimin e ndonjë shenje/të dhëne, e ndonjë keqtrajtimi të mëparshëm ose ndonjë dëmtimi fizik ose mendor që

kërkon kujdes mjekësor. Pas ekzaminimit të të miturit, mjeku përgatit një raport, në të cilin përshkruan faktin nëse tek i mituri konstatohen ose jo shenjat/të dhënat, keqtrajtimet ose dëmtimet e përshkruara më sipër.

2. Çdo i mitur duhet të intervistohet jo më vonë se 24 orë nga momenti i pranimit, nga një psikolog ose punonjës social dhe të përgatitet një raport psikologjik dhe social, në të cilin të identifikohet dhe përshkruhet çdo faktor që lidhet me llojin dhe nivelin e kujdesit dhe programit që nevojitet për trajtimin e të miturit.

3. Raportet e përmendura në pikat 1 dhe 2, të këtij neni, i jepen drejtuesit të Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur, me qëllim që të përcaktohet vendosja sa më e përshtatshme e të miturit brenda mjediseve dhe lloji e niveli i kujdesit dhe programit që duhet ndjekur. Kur është i nevojshëm trajtimi dhe rehabilitimi i posaçëm dhe kohëzgjatja e qëndrimit në mjedis e lejon, personeli i mjedisit, i trajnuar për këtë qëllim, përgatit një plan individual të trajtimit, duke specifikuar objektivat dhe kohën, mjetet, fazat dhe hapat me të cilat ato objektiva duhet të trajtohen.

Neni 115

Kujdesi dhe trajtimi shëndetësor i të miturve

1. Të miturit të paraburgosur/të dënuar i sigurohet kujdesi dhe trajtimi mjekësor, duke përfshirë, por pa u kufizuar në:

- a) shërbime shëndetësore psikiatrike/ psikologjike e mendore;
- b) shërbime rehabilituese nga droga e alkooli;
- c) kujdes të trajtimit dental dhe të syve (oftalmologjik);
- ç) shërbime shëndetësore të shëndetit seksual dhe riprodhim;
- d) trajtim për HIV/AIDS;
- dh) shërbime lidhur me paralindjen në rastin e vajzave shtatzëna;

dhe

e) kontrole të rregullta mjekësore, përfshirë, sipas rastit, edhe kontrollin gjinekologjik;

ë) kujdes për zbulimin e çdo gjendjeje tjetër që mund të pengojë integritetin e të miturit në shoqëri.

2. Çdo mjedis burgimi ose paraburgimi për të mitur duhet të ketë qasje/akses të menjëhershëm në objekte/mjedise të përshtatshme mjekësore dhe pajisje të përshtatshme në raport me numrin dhe kërkesat e të burgosurve dhe stafit të tij të trajnuar për kujdesin shëndetësor parandalues dhe trajtimin e emergjencave mjekësore.

3. Nëse kujdesi i kërkuar shëndetësor nuk mund të ofrohet brenda institucionit të paraburgimit/ burgimit, i mituri ka të drejtë të marrë leje dhe, në rast emergjence, t'i ofrohet leje për të kryer kontrollin mjekësor dhe për të marrë trajtimin e nevojshëm shëndetësor.

4. Çdo i mitur që është i sëmurë ose ankohet për sëmundje ose që tregon simptomat e vështirësive fizike ose mendore, duhet të ekzaminohet/vizitohet menjëherë nga mjeku.

5. Për çdo trajtim mjekësor duhet të merret pëlqimi i të miturit pas informimit të tij lidhur me të.

6. Kur jeta e të miturit mund të jetë në rrezik ose i mituri mund të pësojë një dëmtim të përhershëm të shëndetit dhe kur refuzon të japë pëlqimin për trajtim mjekësor, një pëlqim i tillë duhet të merret nga prindërit ose përfaqësuesi ligjor i të miturit dhe, në mungesë të tyre, nga gjykata.

7. Kur mjeku vendos se duhet trajtim i menjëhershëm për të mbrojtur shëndetin ose jetën e të miturit dhe/ose shëndetit të të tjerëve, trajtimi fillon pa marrë pëlqimin e prindit ose përfaqësuesit ligjor të të miturit.

8. I mituri kontrollohet e trajtohet nga një mjek i së njëjtës gjini ose i gjinisë së përzgjedhur prej tij.

9. Çdo periudhë e trajtimit mjekësor do të përlogaritet si pjesë e periudhës së dënimit të të miturit.

10. Kur nga kontrolli mjekësor konstatohet se i mituri ka pësuar abuzim fizik ose seksual përpara

vendosjes ose gjatë qëndrimit të tij në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur, mjeku njofton menjëherë prokurorinë kompetente. Pas këtij njoftimi, prokuroria merr masa të menjëhershme që të miturit t'i ofrohet këshillim ligjor falas për ta mbështetur në çdo pretendim.

11. Raporti mjekësor dhe të dhënat e trajtimit regjistrohen dhe mbahen në fashikullin personal të të miturit. Të dhëna të tilla do të

transferohen në çdo Institucion tjetër të Ekzekutimit të Vendimeve Penale ku mund të vendoset i mituri.

Neni 116

Kushtet e jetesës dhe të ushqimit për të mitur

1. Për kushtet e jetesës dhe të ushqimit për të pandehurit/të dënuarit e mitur tregohet një kujdes edhe më i veçantë në krahasim me kushtet e të pandehurve dhe të dënuarve të tjerë.

2. Kushtet e jetesës dhe të ushqimit duhet të jenë në përputhje me moshën, gjendjen dhe nevojat e veçanta të të miturit.

3. Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur siguron që të dënuarit e mitur të lëvizin në mënyrë të pavarur në territorin e institucionit, sipas rregullave të përcaktuara në programin ditor dhe në planin individual të ekzekutimit të dënimit.

4. I mituri i dënuar me burgim ka të drejtë për lehtësi dhe shërbime që plotësojnë të gjitha kushtet për shëndetin dhe dinjitetin njerëzor. Lehtësitë dhe shërbimet përfshijnë:

a) vendin e fjetjes, i cili përbëhet nga një shtrat individual në një dhomë të veçantë, përveç kur konsiderohet e nevojshme për të miturin për të ndarë të njëjtën dhomë fjetjeje, e cila mund të mbikëqyret pa krijuar shqetësim;

b) një shtrat individual të mjaftueshëm dhe të pastër, i cili është i përshtatshëm me klimën;

c) një dollap për vendosjen e sendeve personale; dhe

ç) mjedise të përshtatshme sanitare që janë higjienike dhe respektojnë nevojat e jetës private dhe të veçanta gjinore të të miturit.

5. I mituri i dënuar lejohet të veshë rrobat e veta, me kusht që ato të jenë të përshtatshme dhe në përputhje me rregulloret përkatëse. Nëse i mituri ka marrë leje për t'u larguar nga vendi i vuajtjes së dënimit, nuk do të veshë asnjë veshje që e identifikon atë si një të dënuar.

6. I mituri i dënuar ka të drejtë për ujë dhe ushqim të mjaftueshëm me vlera ushqyese, sipas moshës dhe nevojave të veçanta.

Neni 117

Organizimi i programeve edukuese dhe rehabilituese

1. Të pandehurve/të dënuarve të mitur/të rinj u sigurohet arsimit bazë i detyrueshëm dhe, sipas rastit, edhe arsimit i mesëm ose i lartë.

2. Procesi arsimor në mjediset e paraburgimit dhe burgimit për të mitur duhet të jetë në përputhje me standardet e arsimit në Republikën e Shqipërisë.

3. Gjatë paraburgimit dhe burgimit organizohet procesi mësimor dhe i rehabilitimit, me qëllim që të pandehurve/të dënuarve të mitur t'u sigurohet arsim i përgjithshëm dhe/ose arsim profesional mundësisht jashtë mjediseve të paraburgimit dhe burgimit. Vetëm në raste të veçanta, procesi mësimor duhet të sigurohet që i mituri të ndjekë arsimin profesional/trajnimin në mjediset e paraburgimit dhe burgimit.

4. Të burgosurve të mitur/të rinj u krijohen mundësi për trajnim profesional, sipas interesave dhe prirjeve të tyre dhe që do të ndihmojë në punësimin e tyre pas largimit nga institucioni.

5. Dokumentet që vërtetojnë shkollimin e realizuar nga të pandehurit/të dënuarit e mitur/të rinj në periudhën kur ata kanë qenë të pandehur ose kur vuanin dënimin nuk duhet të përmbajnë informacion që bën të mundur identifikimin e të miturit si një ish i dënuar ose identifikimin e një dënimi të mëparshëm.

6. Për të dënuarit e mitur që kanë vështirësi të të mësuarit ose të nxënies që lidhen me aftësinë e kufizuar, si dhe për të miturit që nuk kanë ndjekur shkollën organizohen programe të veçanta dhe individuale të arsimit.

7. Procesi arsimor në institucionet e ekzekutimit të vendimeve penale për të mitur rregullohet me urdhër të përbashkët të Ministrit të Drejtësisë dhe të ministrit përgjegjës për arsimin.

Neni 118

Mundësitë për punë e banim

1. I mituri ka të drejtë të kryejë një punë që shpërblehet. Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur nxit

kryerjen e punës së shpërblyer. Kur është e mundur, i pandehuri/i dënuari i mitur mund të punojë edhe jashtë këtij institucioni, duke respektuar dispozitat e Kodit të Punës lidhur me punësimin e të miturve.

2. I mituri punon jashtë kohës së studimit.

3. Në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur, për kryerjen e punimeve të mirëmbajtjes, ndalohej punësimi i personave që vuajnë dënimin, që janë në paraburgim ose që kanë qenë të dënuar më parë.

4. I pandehuri/i dënuari i mitur mund të punojë vetëm nëse një gjë e tillë lehtëson edukimin profesional, punësimin e tij pas lirisimit dhe në qoftë se nuk pengohet arsimimi i tij.

5. Kohëzgjatja e punës dhe e edukimit të të miturit nuk duhet të kalojë 8 orë në ditë.

6. Të miturit dhe të rinjtë e pastrehë përfitojnë nga programet sociale të parashikuara nga ligji për banesat sociale.

Neni 119

Sporti dhe ripërtëritja

1. Të miturit në konflikt me ligjin i krijohet mundësia për ecje, aktivitete sportive dhe ripërtëritëse të përditshme, me anë të përdorimit të pajisjeve të duhura sportive në një hapësirë të përshtatshme.

2. Të miturve, përfshirë dhe të miturit me aftësi të kufizuara, u sigurohen programe trajnuese fizike dhe ripërtëritëse.

Neni 120

Kontaktet me familjen dhe rrethin shoqëror

1. Me qëllim riintegrimin në shoqëri dhe zvogëlimin e pasojave negative sociale të kufizimit të lirisë, i mituri i dënuar me burgim dhe i mituri i paraburgosur, gëzon të njëjtat të drejta lidhur me garantimin e kontakteve me familjen dhe rrethin shoqëror.

2. Të miturit të dënuar me burgim dhe të paraburgosur i garantohet në mënyrë efektive e drejta për marrëdhënie të rregullta e të shpeshta me familjen e tij, me personin, sipas zgjedhjes së tij dhe rrethin shoqëror, si dhe e drejta për të marrë korrespondencë, me përjashtim të rasteve kur kjo nuk është në interesin më të lartë të të miturit.

3. I mituri ka të drejtë:

a) të ketë 8 vizita nga familjarë/rrethi shoqëror në muaj dhe si motivim nxitës 2 vizita shtesë në muaj. Në rast pamundësie të familjarëve dhe rrethit shoqëror për të kryer vizitat në orën e parashikuar, organi kompetent bën të mundur garantimin e së drejtës për takim në një kohë të përshtatshme për ta dhe të miturin;

b) të ketë 4 vizita në vit pranë familjes dhe si motivim vizita shtesë;

c) të ketë të paktën 1 vizitë në rastet e problemeve shëndetësore ose emocionale;

ç) të kryejë jo më pak se 4 thirrje telefonike në javë, pa shpërblim, ku secila prej tyre nuk i kalon 15 minuta, dhe të ketë si motivim nxitës biseda telefonike pa limit me shpenzimet e veta. Në rast të mungesës së të ardhurave, të miturit i sigurohet kjo e drejtë falas nga organi kompetent, pranë të cilit i mituri ndodhet;

d) të kryejë 4 videokonferenca në muaj dhe si motivim nxitës 2 videokonferenca shtesë në muaj;

dh) të marrë letra dhe pako në numër të pa kufizuar;

e) të përdorë televizion dhe radio personale;

ë) të shpenzojë të holla nga llogaria e tij çdo muaj për të blerë ushqime, pajisje për përdorim personal dhe mallra të tjera, në një dyqan në territorin e mjedisit të rehabilitimit.

4. Të miturit që përfiton të drejtat e parashikuara nga ky nen i garantohet e drejta e privatësisë.

5. Mënyrat e përmbushjes së të drejtave, sipas këtij neni, parashikohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 121

Leja për të miturin e dënuar me burgim

1. I mituri i dënuar me burgim ka të drejtë të marrë leje të shkurtër nga vendi i vuajtjes së dënimit tre herë në vit. Kohëzgjatja e kësaj lejeje nuk i kalon 15 ditë. Në këtë kohë përfshihet edhe koha e nevojshme për udhëtim në familjen e tij ose në destinacion.

2. I mituri i dënuar me burgim ka të drejtë të marrë një leje të shkurtër nga vendi i vuajtjes së dënimit në rast se:

a) ka kryer jo më pak se një të tretën e dënimit, nëse është dënuar me burgim deri në 3 vjet;

b) ka kryer jo më pak se gjysmën e dënimit, nëse është dënuar me burgim deri në 8 vjet;

c) ka kryer jo më pak se dy të tretat e dënimit, nëse është dënuar me burgim mbi 8 vjet.

Neni 122

Transferimi i përkohshëm i të miturit në një vend tjetër

1. I mituri i arrestuar/i dënuar mund të transferohet përkohësisht në një vend tjetër për të mitur në qoftë se një masë e tillë është e domosdoshme për sigurinë e tij ose për sigurinë e të miturve të tjerë. Në këtë rast, rregullat mbi transferimin parashikohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

2. Menjëherë pas transferimit të të miturit në një vend tjetër:

a) informohet përfaqësuesi ligjor për vendndodhjen e të miturit;

b) i mituri i nënshtrohet një ekzaminimi mjekësor;

c) i mituri ka të drejtën e një telefonate jo më shumë se 15 minuta.

Neni 123

Lënia e të dënuarit në vendin e rehabilitimit ose transferimi në vende të tjera të vuajtjes së dënimit

1. I mituri e kryen dënimin sipas një plani individual. Në Institucionet e Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur

funksionon një grup multidisiplinar i cili realizon vlerësimin fillestar, mbi bazën e të cilit hartohet plani individual. Një punonjësi social caktohet si menaxher rasti dhe është përgjegjës për zbatimin e Planit Individual. I mituri pyetet dhe jep pëlqimin për planin individual.

2. I dënuari që mbush moshën 18 vjeç nuk lejohet të qëndrojë në Institucionet e Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur dhe dërgohet në një vend të vuajtjes së dënimit për të rritur.

Neni 124

Format e motivimit nxitës për të miturin e dënuar

1. Kur i mituri tregon sjellje shembullore dhe të denjë, përfshirje në programet edukative dhe aktivitetet e zhvilluara në mjedisin e vuajtjes së dënimit për të mitur, organi kompetent zbaton format e mëposhtme të motivimit nxitës ndaj tij:

a) dhënien e një deklaratë mirënjohjeje;

b) heqjen para kohe të një mase disiplinore;

c) dhënien e së drejtës për një vizitë shtesë;

ç) dhënien e së drejtës për një bisedë me videokonferencë shtesë;

d) dhënie e së drejtës për një telefonatë shtesë;

dh) pranimin e sendeve, të cilat nuk janë të ndaluara për t'u marrë nga të dënuarit në vendin e vuajtjes së dënimit për të mitur;

e) dhënien e së drejtës për të përdorur kompjuter;

ë) plotësimin e një dëshire që çmohet e mundshme dhe proporcionale.

2. Llojet dhe natyra e sendeve që kanë të drejtë të marrin të miturit në bazë të shkronjës “dh”, të pikës 1, të këtij neni, të parashikohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 125

Kufijtë e zbatimit të masave disiplinore

1. Administrata e institucionit të vuajtjes së dënimit për të mitur është e autorizuar të përdorë masa disiplinore ndaj të miturit në rastin e një shkeljeje disiplinore të kryer prej tij.

2. Masat disiplinore duhet të jenë zgjedhja e fundit që mund të merret për sjelljen e të miturit.

3. Puna nuk mund të jetë një masë disiplinore.

4. Masat disiplinore të marra nuk duhet të sjellin shkeljen apo cenimin e dinjitetit të të miturit, trajtimin e egër, çnjerëzor, degradues apo dëmtimin e shëndetit të tij fizik ose mendor. Ndalohet përdorimi si masë disiplinore i veprimeve të mëposhtme, por pa u kufizuar në këto raste:

a) dënim fizik ose trupor;

b) vendosje në një vend izolimi;

c) heqje ose kufizim i ushqimit;

ç) heqje ose kufizim i kujdesit shëndetësor;

d) ndalim ose kufizim i takimeve me familjarët ose kontakteve me ta.

5. Rregulla të posaçme për zbatimin e këtij neni parashikohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 126

Llojet e masave disiplinore

1. Administrata e institucionit të vuajtjes së dënimit për të mitur është e autorizuar të përdorë masat e mëposhtme disiplinore:

a) vërejtje në formë paralajmërimi;

b) kufizim deri në 1 muaj i së drejtës për të përdorur sende të lejuara, me përjashtim të ushqimeve dhe të mjekimit të dhënë nga mjeku;

c) kufizim i së drejtës për të përdorur dyqanin e ndodhur në mjedisin e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur deri në 1 muaj, me përjashtim të atyre artikujve që garantojnë të drejtat e parashikuara në nenin 116 të këtij Kodi;

ç) kufizim deri në një muaj i së drejtës për të marrë pako.

2. Ndalohet që i mituri gjatë vuajtjes së dënimit të vendoset në mjedise të veçuara/të izoluar.

3. Masat disiplinore të parashikuara në shkronjat “c” dhe “ç”, të pikës 1, të këtij neni, nuk duhet të kalojnë kohën prej 3 muajsh brenda një viti.

4. Rregulla të posaçme për zbatimin e këtij neni parashikohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 127

Procedurat për dhënien e masave disiplinore

1. Shkelja disiplinore e të miturit të arrestuar/të dënuar shqyrtohet në një seancë dëgjimore, me përjashtim të rastit kur i mituri prish rregullin ose pengon kryerjen e seancës, nuk merr pjesë ose refuzon të marrë pjesë në të. Ky fakt pasqyrohet në procesverbalin e mbajtur gjatë kësaj seance.

2. Gjatë seancës dëgjimore i mituri i arrestuar/i dënuar ka të drejtë të jetë i ulur, të marrë shënime e të japë shpjegime me gojë.

3. I mituri i arrestuar/i dënuar ka të drejtë për të pasur një mbrojtës në seancën dëgjimore të shqyrtimit të shkeljes disiplinore. Përpara se të fillojë seanca dëgjimore, i mituri informohet për të drejtën për të pasur një mbrojtës, gjë që ushtrohet brenda gjashtë orëve nga dhënia e informacionit, në rast se ka një pëlqim të lidhur me të. Në rast se mbrojtësi nuk paraqitet në kohën e përcaktuar, të miturit do t'i caktohet një mbrojtës kryesisht. I mituri jep pëlqimin lidhur me mbrojtësin kryesisht. Shpenzimet për mbrojtjen kryesisht mbulohen sipas parashikimeve të legjislacionin për ndihmën juridike.

4. Rregulla të posaçme lidhur me procedurat e masës disiplinore për të mitur dhe autoritetet përkatëse përcaktohen në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Neni 128

Informimi për të drejtën e ankimit

1. I mituri i arrestuar/i dënuar ka të drejtën e ankimit për çdo vendim apo masë të dhënë ndaj tij nga autoritetet e administrimit të paraburgimit, të burgimit ose të dënimeve të tjera.

2. Administrata përkatëse e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur, në mjediset e të cilit qëndron i mituri i arrestuar/i dënuar jep atij menjëherë mundësinë për t'u informuar

me shkrim për të drejtat dhe detyrimet e tij, përfshirë edhe të drejtën për ankim dhe rregullat e ankimit të parashikuara nga ligji.

3. I mituri që nuk di të shkruajë dhe të lexojë e merr informacionin e mësipërm me gojë, në praninë e një personi që mban procesverbal, ku i mituri konfirmon me nënshkrimin e tij.

4. Informacioni i jepet të miturit në një formë që ai ta kuptojë atë. E njëjta vlen edhe për të miturin me aftësi të kufizuara.

Neni 129 Lirimi me kusht

1. I mituri i dënuar mund të lirohet me kusht nga vuajtja e dënimit vetëm nëse ka kryer:

a) jo më pak se një të tretën e dënimit me burgim, në rast se është dënuar me burgim deri në 3 vjet;

b) jo më pak se një të dytën e dënimit me burgim, në rast se është dënuar me burgim deri në 8 vjet;

c) jo më pak se dy të tretat e dënimit me burgim, në rast se është dënuar me burgim mbi 8 vjet.

2. Në rastet e parashikuara nga pika 1, e këtij neni, afati i burgimit i kryer nga i mituri nuk duhet të jetë më pak se tre muaj.

3. Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të miturit, jo më vonë se tre muaj nga data më e afërt e lirimimit me kusht, njofton Shërbimin e Provës mbi mundësinë e lirimimit të të miturit. Shërbimi i Provës analizon sjelljen e të miturit gjatë kryerjes së dënimit, faktet e të dhënave kriminale të veprimeve të kryera në të kaluarën, personalitetin e të miturit, kushtet familjare, natyrën e krimit të kryer prej tij dhe rrethanat të tjera, të cilat mund të ndikojnë në dhënien e vendimit për lirimin e parakohshëm.

4. Kur i mituri i dënuar është liruar me kusht nga kryerja e punës në shërbim të publikut, koha e dënimit e kryer aktualisht në formën e punës në shërbim të publikut do të përfshihet në kohën e parashikuar nga pika 1, e këtij neni, sipas përlllogaritjes 10 orë punë në shërbim të publikut e barabartë me një ditë burgim.

5. Kur i mituri i dënuar është liruar me kusht nga kryerja e dënimit me kufizim të lirisë, koha e dënimit e kryer aktualisht në formën e dënimit me kufizim të lirisë do të përfshihet në kohën e parashikuar nga pika 1, e këtij neni, sipas përlllogaritjes një ditë e kufizimit të lirisë e barabartë me një ditë burg.

6. Kur merret vendim për refuzimin e lirimimit me kusht, gjykata duhet të tregojë masat që duhen marrë në të ardhmen nga i mituri dhe nga administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur për të përfituar në të ardhmen lirimin me kusht.

Neni 130 Vendimi për lirimin me kusht

1. Gjykata, me vendim të arsyetuar, vendos pranimin ose refuzimin të kërkesës për lirimin me kusht të të miturit. Vendimi përmban një vlerësim të plotë të ecurisë drejt rishoqërimit, rehabilitimit dhe gatishmërisë së të miturit për lirim, si dhe mendimet e shprehura të të miturit, administratës së Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të miturit dhe Shërbimit të Provës.

2. Vendimi për lirimin me kusht duhet të përmbajë kushtet që i vendosen të miturit, përmbushja e të cilave ka për qëllim mbështetjen e të miturit në procesin e riintegritetit dhe rishoqërimit të tij.

3. Të miturit duhet t'i krijohen kushte dhe të ndihmohet në përmbushjen e detyrimeve të vendosura në vendimin e lirimimit.

4. Nëse i mituri shkel kushtet e vendosura në vendimin e lirimimit, gjykata ka të drejtë të revokojë vendimin e lirimimit.

5. Vendimi për rikthimin e të miturit në vendin e dënimit mund të jepet edhe në rastin kur i mituri përbën rrezik për veten ose për të tjerët, të tillë që nuk mund të shmanget në komunitet ose kur ai është dënuar për një vepër tjetër penale.

6. I mituri ka të drejtën e ankimit ndaj vendimit, sipas legjislacionit në fuqi.

Neni 131

Zëvendësimi i pjesës së pakryer të dënimit

Pjesa e pakryer e dënimit me burgim mund të zëvendësohet me punë në shërbim të publikut ose me kufizimin e lirisë vetëm nëse i mituri ka kryer:

- a) jo më pak se një të katërtën e dënimit, në rast se është dënuar me burgim deri në 3 vjet;
- b) jo më pak se një të tretën e dënimit, në rast se është dënuar me burgim deri në 8 vjet;
- c) jo më pak se një të dytën e dënimit, në rast se është dënuar me burgim mbi 8 vjet.

Neni 132

Rishikimi periodik i lirit me kusht

1. Rishikimi i mundësisë për lirim me kusht të të miturit shqyrtohet çdo tre muaj nga gjykata me kërkesë të të miturit të dënuar.

2. Rishikimi periodik:

- a) përfshin një vlerësim të plotë të procesit të rehabilitimit dhe se kur i mituri është gati për tu liruar;
- b) merr në konsideratë mendimin e të miturit dhe mundësitë për ta lënë nën mbikëqyrje;
- c) përfshin një rekomandim të shkruar lidhur me lirin ose vazhdimin e vuajtjes së dënimit për të miturin.

KREU XIV

PËRGATITJA PËR LIRIM NGA IEVP-JA, KUJDESI, REHABILITIMI DHE RISHOQËRIZIMI

Neni 133

Përgatitja për rikthim pas kryerjes së dënimit

1. Veprimtaria rehabilituese në vendin e vuajtjes së dënimit për të miturin ka për qëllim kryesor të përgatisë të miturin për lirin e tij, me qëllim rehabilitimin e tij dhe kthimin në jetën shoqërore.

2. Për qëllimet e pikës 1, të këtij neni, administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur merr masa që, qysh në fillim dhe duke e përditësuar në mënyrë të vazhdueshme, të hartojë një plan të posaçëm së bashku me të miturin, familjen e tij dhe në bashkëpunim me strukturat e mbrojtjes së të miturit.

3. Administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur siguron që i mituri të kuptojë përmbajtjen e planit.

4. Për realizimin e veprimtarisë rehabilituese, pranë Ministrisë së Drejtësisë krijohet “Qendra e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve”, e cila ka për qëllim mbikëqyrjen dhe mbrojtjen e të miturit/të rinjve pas kryerjes së dënimit, sipas përcaktimeve të këtij neni. Rregullimet specifike lidhur me strukturën dhe organikën e Qendrës së Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

5. Pasi janë kryer dy të tretat e dënimit me burgim, por jo më pak se tre muaj para datës së mbarimit të dënimit, administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur:

- a) informon për datën e mbarimit të dënimit të miturin, përfaqësuesin e tij ligjor dhe Qendrën e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve dhe Njësinë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës;
- b) i jep mbështetje psikologjike dhe arsimore të miturit për t'u përgatitur për lirin;
- c) i jep mundësi të miturit që të bëjë vizita të shkurtra në shtëpi;
- ç) përgatit një fashikull me të dhënat mbi situatën sociale të të miturit, me qëllim që të përforcojë rishoqërimin e mëvonshëm të të miturit;
- d) i jep informacion të miturit në mënyrë të kuptueshme për të, me qëllim që ai të ketë aksesin e duhur për mbështetje dhe ndihmë pas kryerjes së dënimit;

dh) bashkëpunon me organin shëndetësor në vendin e banimit të të miturit në mënyrë që të zbatohet plani i riintegrit për aspekte që mund të lidhen me anën shëndetësore të të miturit.

6. Përfaqësuesit e Qendrës së Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve në bashkëpunim me Njësinë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës:

a) marrin të gjitha masat e nevojshme që i mituri të kuptojë kushtet dhe kërkesat e planit të rishoqërimit dhe rehabilitimit;

b) familjarizohen me fashikullin me të dhënat për përfshirjen sociale të të miturit në mjediset e ndalimit apo të burgimit;

c) takojnë të miturin në një mjedis të përshtatshëm;

ç) miratojnë planin e rehabilitimit dhe rishoqërimit e tij jo më vonë se tre muaj nga paraqitja e kërkesës së tij, në rast se i mituri e kërkon këtë;

d) sigurojnë përmbushjen dhe rishqyrtimin e programeve në mjediset e burgimit, nëse kjo është e nevojshme.

7. Jo më parë se tre muaj para afatit ligjor për lirim me kusht dhe jo më parë se tre muaj nga përmbushja e afatit të dënimit me burgim, administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur:

a) informon të miturin, përfaqësuesin e tij ligjor dhe Shërbimin e Provës për datën e mbarimit të dënimit;

b) informon me shkrim Qendrën e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve, Shërbimin e Provës, Njësinë për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës për rrezikun familjar dhe shoqëror/ mjedisor dhe për nevojat e të miturit jashtë IEVP-së.

8. Përfaqësuesi i Shërbimit të Provës:

a) kryen vlerësimin e rrezikut familjar dhe shoqëror/mjedisor dhe për nevojat e të miturit jashtë IEVP-së;

b) lëshon dokumentet e nevojshme për lirim me kusht të të miturit, mbështetur në vlerësimin e rrezikut familjar dhe shoqëror/ mjedisor të të miturit jashtë IEVP-së.

9. Format dhe rregullat e përgatitjes së dokumentit për lirim me kusht dhe vlerësimin e rrezikut dhe nevojave familjare dhe shoqërore/mjedisore të parashikuara në këtë nen përcaktohen me udhëzim të Ministrisë të Drejtësisë.

10. Me qëllim përgatitjen e planit të rishoqërimit dhe rehabilitimit, në një periudhë deri në tre muaj nga lrimi i të miturit nga IEVP-ja, sipas rastit, Shërbimi i Provës dhe administrata e Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale për të mitur, bashkëpunon me Qendrën e Parandalimit të Krimeve të të Miturve

dhe të Rinjve, Shërbimin e Provës, organet e qeverisjes vendore të njësisë administrative dhe Njësia për Mbrojtjen e të Drejtave të Fëmijës ku i mituri banon apo ka planifikuar të banojë.

Neni 134

Mbështetja pas lirim

1. Pas lirim, i mituri mbështetet nga organet kompetente për të bërë të mundur një riintegrim të suksesshëm të tij.

2. Për të mbështetur procesin e riintegrit organet e qeverisjes vendore në bashkëpunim me strukturat e mbrojtjes së fëmijëve në nivel vendor, bëjnë të mundur, sipas legjislacionit në fuqi, strehimin e përshtatshëm për të miturin që nuk ka strehim.

3. Organi kompetent për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve koordinon zbatimin e planit të integrit dhe të mbikëqyrjes së shërbimeve ndaj të miturit të paktën deri në 6 muaj pas lirim.

4. I mituri duhet të mbështetet për të pasur të paktën:

a) veshje të përshtatshme;

b) mbështetje psikologjike;

c) shpenzimet e udhëtimit për në banesë;

ç) mundësimin e ndjekjes së kurseve të formimit profesional, përveç rasteve kur ai mbështetet nga familja.

Neni 135

Mbikëqyrja pas kryerjes së dënimit dhe dënimit me kusht

1. Pas lirim, i mituri, sipas rastit, rivendoset pranë prindit ose kujdestarit të tij dhe i garantohet mbrojtja, sipas legjislacionit për mbrojtjen e të drejtave të fëmijëve.

2. Qendra e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve në bashkëpunim me Njësinë për Mbrojtjen e fëmijëve do të koordinojë dhe do të zbatojë planin e rehabilitimit dhe të rishoqërimit për të paktën gjashtë muaj nga kryerja e dënimit ose e lirim me kusht dhe do të mbikëqyrë ecurinë e zbatimit të planit për rishoqërimit e të miturit.

KREU XV
MBAJTJA DHE RUAJTJA E TË DHËNAVE NË SISTEMIN E
DREJTËSISË PËR TË MITUR

Neni 136

Baza e të dhënave të drejtësisë penale për të mitur

1. Për mbajtjen e të dhënave të çështjeve penale që përfshijnë të miturit në konflikt me ligjin penal, të miturit viktime dhe dëshmitarë të veprave penale, krijohet Sistemi i Integruar i të Dhënave të Drejtësisë Penale për të Mitur.

2. Në sistem mblidhet vetëm informacioni që është i nevojshëm për këtë qëllim.

3. Sistemi përfshin hedhjen dhe përditësimin e të dhënave të drejtësisë penale për të mitur dhe ka për qëllim:

a) mbledhjen e të dhënave dhe sistemimin e tyre, si dhe ndjekjen e tyre në kohë reale;

b) përmirësimin e aksesit në drejtësi të të miturve, subjekte të këtij Kodi, dhe miradminis-trimin e drejtësisë për të mitur;

c) koordinimin e përpjekjeve ndërinstytucionale, në mënyrë që të mundësohet ofrimi i zgjidhjeve të menjëhershme për rastet kur të miturit i mohohet aksesit në drejtësi, është subjekt i abuzimeve ose shkeljeve të të drejtave të të miturit, ose nuk zbatohen garancitë procedurale të parashikuara nga legjislacioni në fuqi;

ç) unifikimin dhe kompjuterizimin e mbledhjes së të dhënave, me qëllim krijimin e një baze statistikore që ndihmon analizën dhe orientimin e përmirësimit të politikave në lidhje me drejtësinë penale për të mitur.

4. Sistemi përmban të dhëna elektronike të përditësuara mbi çdo fazë të procedimit penal, përfshirë edhe ekzekutimin e vendimit penal për të mitur, subjekte të këtij Kodi.

Neni 137
Institucionet përgjegjëse

1. Sistemi administrohet nga Ministria e Drejtësisë.

2. Ministria e Drejtësisë, policia, prokuroritë, gjykatat, institucionet e ekzekutimit të vendimeve penale dhe zyrat e shërbimit të provës hedhin dhe përditësojnë të dhëna në sistem, si dhe e aksesojnë këtë sistem sipas rregullave të përcaktuara nga institucionet përkatëse për përdorimin dhe përditësimin e të dhënave, si dhe nivelet e aksesimit.

3. Pas ngritjes dhe vënies në funksionim të plotë të sistemit elektronik të menaxhimit të rasteve në sistemin e drejtësisë, Ministria e Drejtësisë bashkëpunon me Qendrën e Teknologjisë së Informacionit të Sistemit të Drejtësisë për ndarjen elektronike të të dhënave lidhur me indeksimin e dosjeve të të miturve nga zyrat e prokurorisë dhe gjykatat, pas përfundimit të proceseve përkatëse.

4. Krijimi, organizimi, funksionimi dhe karakteristikat mbi përdorimin dhe aksesimin e sistemit të të dhënave, të dhënat parësore dhe dytësore dhe dhënësi i informacionit përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.

5. Institucionet përgjegjëse sipas këtij neni, sipas fushave të veprimtarisë, mbështetur në këtë ligj dhe në Vendimin e Këshillit të Ministrave, nxjerrin urdhra për miratimin e rregullave të detajuara për përdorimin e sistemit nga institucionet në varësi të tyre.

Neni 138

Njohja me fashikullin personal dhe asgjësimi i tij

1. Identiteti i të miturve dhe familjeve të tyre nuk duhet t'i komunikohet asnjërit që nuk është i autorizuar me ligj të jetë i informuar në lidhje me të.

2. Autorizimi ligjor për të marrë informacion duhet të jetë i kufizuar në mënyrë rigoroze për personat dhe institucionet që kërkojnë informacion të veçantë në lidhje me një rast të veçantë, duke shmangur bërjen publike të të gjitha të emrave të subjekteve, sipas këtij Kodi.

3. I mituri i dënuar mund të njihet me fashikullin e tij personal deri në momentin e asgjësimit të këtij fashikulli.

4. Pas lirimit të të miturit, për fashikullin e tij personal zbatohen rregullat për ruajtjen dhe asgjësimin e fashikujve, të parashikuara nga ligji të arkivave në Republikën e Shqipërisë.

Neni 139

Ruajtja e fashikullit për të dënuarit jo me burgim

Për fashikullin e plotë të ekzekutimit të vendimit ndaj një të mituri, i cili është dënuar jo me burgim ose me kusht, zbatohen rregullat për ruajtjen dhe asgjësimin e fashikujve, të parashikuara nga ligji të arkivave në Republikën e Shqipërisë.

KREU XVI

DISPOZITA KALIMTARE DHE TË FUNDIT

Neni 140

Zbatimi i dispozitave të këtij Kodi dhe fuqia prapavepruese

1. Dispozitat e këtij Kodi fillojnë të zbatohen nga 1 janari 2018 për çështjet që janë në fazën e hetimit, gjykimit ose ekzekutimit.

2. Dispozitat e këtij Kodi do të kenë fuqi prapavepruese vetëm nëse kjo përmirëson kushtet dhe pozitën e të miturit dhe është në interesin më të lartë të të miturit.

3. Dispozitat e këtij Kodi, zbatimi i të cilave kërkon krijimin e institucioneve ose ofrimin e shërbimeve të caktuara dhe të specializuara, fillojnë efektin e tyre në mënyrë progresive sipas parashikimeve të këtij neni.

4. Brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e këtij Kodi, Ministria e Drejtësisë dhe ministria përgjegjëse për rendin dhe sigurinë publike realizojnë përshtatjen dhe pajisjen e mjediseve për marrjen në pyetje të të miturve, sipas parashikimeve të nenit 39 të këtij Kodi;

5. Brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e këtij Kodi, çdo organ kompetent, sipas këtij Kodi, përgatit listën e personave që do të

specializohen në çështjet e drejtësisë për të miturit, miraton programet e trajnimeve dhe organizon trajnimet e tyre, sipas kreut IV të këtij Kodi.

6. Brenda datës 1 janar 2019 fillojnë të zbatohen dhe hyjnë në fuqi dispozitat që lidhen me veprimtarinë e institucioneve dhe autoriteteve kompetente që kryejnë funksione lidhur me vendosjen e të miturit në mbikëqyrje, sipas parashikimeve të neneve 83 dhe 84, të këtij Kodi; që ofrojnë shërbim të specializuar për zbatimin e vendosjes nën kujdes, sipas nenit 69, të këtij Kodi; që kujdesen për përmbushjen e detyrimeve nga të miturit, sipas nenit 102, pika 3, të këtij Kodi; për kufizimin e lirisë, sipas nenit 98 të këtij Kodi; që ofrojnë shërbimet që garantojnë sportin dhe ripërtëritjen e personave me aftësi të kufizuara, sipas parashikimeve të nenit 119 të këtij Kodi; si dhe krijohet Qendra e Parandalimit të Krimeve të të Miturve dhe të Rinjve, sipas parashikimeve të nenit 133, pika 4, të këtij Kodi.

Neni 141

Aktet nënligjore

1. Ngarkohet Këshilli i Ministrave që, brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e këtij Kodi, të nxjerrë aktet nënligjore të reja ose të ndryshojë ato ekzistuese, sipas parashikimeve të këtij Kodi dhe që mundësojnë përmbushjen e detyrimeve të parashikuara në nenet 72, pika 10; 84, pika 3; 98, pika 5; 102, pika 3; 110, pika 5; 111, pika 2; 113, pika 6; 120, pika 5; 122, pika 1; 124, pika 2; 125, pika 5; 126, pika 4; 127, pika 4; 133, pika 4; 137, pika 4 dhe 137, pika 5.

2. Ngarkohen ministrat përkatës që, brenda 6 muajve nga hyrja në fuqi e këtij Kodi, të nxjerrin aktet nënligjore të reja, sipas parashikimeve të këtij Kodi dhe që mundësojnë përmbushjen e detyrimeve të parashikuara në nenet 58, pika 4; 66, pika 2, 67, pika 3 dhe 117, pika 7.

Neni 142
Shfuqizime

1. Me hyrjen në fuqi të këtij Kodi, shfuqizohen të gjitha dispozitat e ndodhura në aktet ligjore e nënligjore që bien në kundërshtim me parashikimet e këtij Kodi.

2. Aktet nënligjore lidhur me fushën e drejtësisë penale për të mitur do të zbatohen për sa nuk bien në kundërshtim me parimet dhe dispozitat e këtij Kodi deri në daljen e akteve të reja nënligjore në zbatim të këtij ligji.

Neni 143
Hyrja në fuqi

Ky Kod hyn në fuqi në datën 1 janar 2018.

Miraturar në datën 30.3.2017

Shpallur me dekretin nr.10215, datë 27.4.2017 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë, Bujar Nishani